

GAAT DE STUDENTENKERK TERUG IN DE TIJD? /
WAAROM FRANK UNDERWOOD OKÉ IS / NIJMEGEN
HARTJE HEUMENSOORD / **TIPS VOOR EEN
ONTSPANNEN SABBATICAL**

nummer 7 / jaargang 16 / 7 april 2016

VOX

Onafhankelijk magazine van de Radboud Universiteit

Deze promovendus ziet niemand

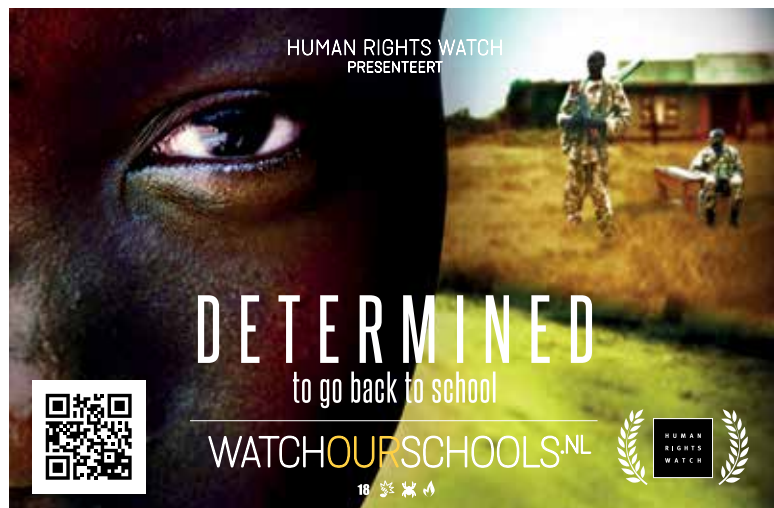
Vertalingen, redactionele diensten en tolkenservice

'Altijd snel, vakkundig en van hoge kwaliteit'

Radboud **in'to** Languages
opent nieuwe werelden

www.into.nl

HUMAN RIGHTS WATCH
PRESENTEERT

DETERMINED
to go back to school

WATCHOURSCHOOLS.NL

18

HUMAN RIGHTS WATCH

CineMec
film ■ event ■ zakelijk

CAPTAIN AMERICA 3D
VA. 28 APR

**BELEEF HET GROOTS IN
DE PREMIUM ZAAL**
DOLBY ATMOS & LASERPROJECTIE

DONDERDAGAVOND €3 KORTING

**Het
Hulpfonds
helpt!**

Het Hulpfonds biedt aan alle collega's van het umc en de universiteit financiële ondersteuning. Wij helpen met financieel advies, budgetbegeleiding en renteloze leningen.

Wil je meer informatie?

E-mail: info@hulpfondsradboud.nl | Telefoon: (024) 361 22 81 | www.hulpfondsradboud.nl

Radboud Universiteit

Radboudumc

Karaktervolle locaties

Vergader- en Conferentiecentrum Soeterbeek

Ruimte voor concentratie

www.ru.nl/soeterbeek

reserveringsbureau@fb.ru.nl of bel: 024 - 361 58 25

Uw locatie voor één of meerdaagse cursussen, seminars, vergaderingen, trainingen of conferenties. Ervaar de inspirerende rust.

Faculty Club Huize Heyendaal

Dé ontmoetingsplek op de campus

www.ru.nl/facultyclub

facultyclub@fb.ru.nl of bel: 024 - 361 59 79

Lunch en diner à la carte, ook arrangementen voor recepties, diners en feesten. Uitstekend geoutilleerde vergaderruimten.

Radboud Universiteit

VOX NR. 7 04/2016 INHOUD

P. 8 / **PROMOVENDI** / De buitenpromovendus is niet in beeld

P. 12 / **STUDENT** / Frank Underwood doet het goed in het studentenhuus

P. 14 / **INTERVIEW** / Philip Zimardo over het kweken van helden

P. 18 / **ACHTERGROND** / Hoe bijzonder is de band tussen Nijmegen en Heumensoord?

P. 32 / **REPORTAGE** / 'Zo'n sabbatical is heus niet alle dagen feest'

EN VERDER / P. 4 / **KLEIN BIER** / P. 6 / **HOMO'S EN DE STUDENTENKERK** / P. 22 / **OMARM DE BACTERIE** / P. 24 / **DOOFPOTTEN IN OPMARS** / P. 27 / **DRONEVLUCHT** / P. 34 / **CULTUUR** / P. 36 / **OPINIE** / P. 38 / **VOX CAMPUS** / P. 39 / **PUNT** / P. 40 / **ABOUT THE DUTCH**

about THE DUTCH NIEUWE ACHTERPAGINARUBRIEK

P. 8

P. 12

P. 14

P. 18

P. 28

Op de cover: Paul de Bont
Foto: Marjolein van Diejen

REDACTIO NEEL

NIEUWS

Ik had een sabbatical en las te veel kranten. "Stop er eens mee", zei mijn man, die me cynisch zag worden. Steeds dieper zakte ik weg in het moeras der wereldleed. Eerst kon ik nog wel eens huilen om rillende kindjes in de Macedonische modder of gruwelbeelden van aanslagen, maar dat ging vanzelf over. Afgestompt scrollde ik door het nieuws. Om vervolgens met verbaasde blik door mijn eigen stad te lopen. Waar mensen elkaar gewoon groetten, uit vriendelijkheid. Waar Heumensoord-vrijwilligers bij elkaar kwamen en de vraag stelden wie de fietsen van overgeplaatste asielzoekers kon nabrengen, uit betrokkenheid. Het leek een schijnwereld. Alsof ik een virtual-realitybril had opgezet waardoor ik overal dansende Teletubbies zag. Maar nee, deze wereld was ook echt. Je zag hem alleen (te) weinig terug in het nieuws. In deze Vox daarom een verhaal over de liefdevolle relatie tussen Nijmegen en het grootste vluchtelingen kamp van Nederland. En een interview met psycholoog Philip Zimbardo, de man achter het beruchte Stanford Prison Experiment. Hij focust tegenwoordig niet meer op het slechte in de mens, maar op het goede. Omdat dat er ook is.

Annemarie Haverkamp
hoofdredacteur Vox

www.facebook.com/voxweb.nl
 @voxnieuws

Vox drinkt iedere maand een glaasje mee op een borrel die op een of andere manier met de Radboud Universiteit te maken heeft. Deze maand: de nazit van het symposium **Omzien in rock**, over de toekomst van de popbiografie. De dag werd georganiseerd door de Nijmeegse wetenschappers Maarten Steenmeijer en Dennis Kersten.

Tekst: Tim van Ham / Foto's: Nick van Dijk

WANNEER? 1 april, van 16.35 uur tot 17.55 uur.
WAAR? café LUX **WIE WAREN ER?** wetenschappers, biografen, schrijvers en muziekliefhebbers. **WIE WAS ER NIET?** Tom Egbers, die ging na zijn lezing meteen naar huis.

Muziekauteur en -onderzoeker **Lutgard Mutsaers** kende tijdens het congres voetballer Zlatan Ibrahimović niet. Een vergissing die ze tijdens de borrel graag even rechtzet. "Ze spraken het uit als Slaatan. Veel te Hollands..."

Muziekliefhebber **Poenom Mathoera** en HOVO-medewerker **Janneke van der Leest** hadden de hele dag goed zicht op de zaal. Van der Leest: "Er waren vooral oude mannen met grijs haar." Mathoera: "Er waren vooral oude, blanke mannen met grijs haar."

Tjerk Lammers (rechterkolom, links op de foto), de biograaf van Peter Koelewijn en de man van Manuëla Kemp, heeft geen hoge pet op van de Vox-verslaggever. "Ah, dus jij verslaat borrels? En je wilt later zeker heel graag bij de Story werken?" (Antwoord: liever niet.)

Peter Veenhoven (rechts op de foto hieronder), de andere biograaf van Peter Koelewijn, is wel fan van het blad dat nu voor je ligt. "De universiteitskrant? Wat leuk! Is dit je baan? Dat heb je goed geregeld, man! Ik zeg het ook weleens tegen mijn kinderen: zorg dat je in dienst komt van een universiteit. Zorgen ze goed voor je?"

Maarten Steenmeijer (rechts op de foto onder), hoogleraar Letterkunde aan de Radboud Universiteit en mede-organisator van het congres, praat graag over muziek. "Van 9.45 uur tot 17.00 uur over muziek praten – vind je dat lang? Och, dan kom ik pas net op gang!"

Wil je dat Vox langskomt op jouw feestje?
Mail t.vanham@ru.nl.

IN HET NIEUWS

Stapelgate Eerst kwam-ie wel, toen niet, en toen toch weer wel. Diederik Stapel, ex-fraudeur en gevallen hoogleraar, zou op uitnodiging van de Nijmeegse studievereniging van honoursstudenten een praatje komen houden, maar de studenten zagen daar vanaf na commentaar van het universiteitsbestuur. Studentenpartij De Vrije Student zei toen: 'Kom dan maar bij ons'. En zo geschiedde: Stapel nam het woord in een halfvolle zaal in het Spinozagebouw en trok fel van leer tegen het college van bestuur. "Waar bent u bang voor, rector?" beet hij van zich af – wellicht onwetend van de tijdelijke afwezigheid van een rector in het Nijmeegse.

Brussel De terreur van Islamitische Staat trof Europa op 22 maart in het bestuurlijke hart. Op vliegveld Zaventem en in de metro gingen bommen af. Het leven in de stad kwam toen even tot stilstand. Ook voor Vox-medewerker Carmen Quint, die een half jaar in Brussel studeert. Zij was op het moment van de aanslagen op haar kamer, vlakbij de campus van de Brusselse universiteit. Omdat de dreiging ook daar groot was, werd zij samen met haar huisgenoten geëvacueerd naar een collegezaal, waar ze werden bewaakt door militairen. Na een uur of drie klonken de verlossende woorden: *'It is safe now! You can go back to your rooms.'*

Sterrenkijken Botswana kan straks ook naar de sterren kijken. Onderzoeker Valério Ribeiro (32), geboren in Mozambique, verruilde in september Nijmegen voor Botswana om daar de allereerste onderzoeksgroep sterrenkunde op te zetten. In mei gaat hij voor het eerst kijken op de Botswana International University of Science and Technology in Palapye, een universiteit die pas sinds 2012 bestaat. "Er is nog helemaal niks", vertelt hij. Ofwel: Ribeiro stort zich in het avontuur. Maar wel met een missie: "Ik wil Afrika op de wetenschappelijke kaart zetten. In elk geval op het gebied van astronomie."

Foto: Marjolijn van Diejen

In een volgepakte zaal in LUX vond de finale van de eerste editie van Radboud Talks plaats. Promovendus Anne Neerincx werd door de jury uitgeroepen tot winnaar. Het publiek waardeerde student Matthew Zunder het meest.

Vluchtelingenkrantje

Gazetta van Heumensoord. Met zo'n titel kan een krant al niet meer mis gaan. En dan is-ie ook nog eens voor de vluchtelingen op Heumensoord. Toch kostte het wat moeite om het bulletin verspreid te krijgen onder de doelgroep. Het COA liet aanvankelijk namelijk niet toe dat het krantje uitgedeeld werd op Heumensoord. Dit tot woede van samensteller Hans Bots, oud-decaan van de letterenfaculteit. Gelukkig krijgt dit verhaal een happy end, want het COA veranderde van gedachten en liet de *Gazetta* alsnog toe op het kamp.

Nijmeegse teleurstelling

De Radboud Universiteit staat aan de wieg van de tentoonstelling over Jeroen Bosch in Den Bosch en is daar trots op. Zonder het intensieve onderzoekswerk van met name Nijmeegse kunsthistorici, was de succesvolle tentoonstelling er niet geweest. Het Noordbrabants Museum, huisvesters van de tentoonstelling, heeft daar echter te weinig oog voor, vinden

ze in Nijmegen. "Buitengewoon jammer dat onze naam zo weinig voorkomt in de berichtgeving", zegt woordvoerder Martijn Gerritsen. "We moeten er eens goed over nadenken hoe dat te verbeteren." Daarnaast ontbreekt het logo van de Radboud Universiteit op de website, en was het bijzonder moeilijk om rondleidingen te regelen. Geldschiet Rabobank had daar naar het schijnt geen problemen mee.

Uitbouw Droomscenario van de bèta's was om het toch al fraaie Huygensgebouw uit te breiden met een vijfde vleugel. Maar daar kan een streep doorheen. Volgens decaan Stan Gielen levert een hele vleugel erbij meer ruimte op dan nodig, wat hoge kosten met zich meebrengt. Dat is vooral slecht nieuws voor de 'verbannen' onderzoeksgroepen, die nu in het Mercatorgebouw werken. Gielen benadrukt echter dat er wél gebouwd gaat worden, maar minder grootschalig. "Reken op een verbouwing van een jaar of drie."

WAARVAN AKTE

'Extra beveiliging na een aanslag is zonde van het geld'

Ira Helsloot, hoogleraar Besturen en veiligheid aan de Radboud Universiteit, betoogt in het NOS Radio 1 Journaal dat de samenleving helemaal niet zit te wachten op extra bewaking bij vliegvelden en andere openbare plekken.

BOVEN HET MAAIVELD

HAN VAN KRIEKEN

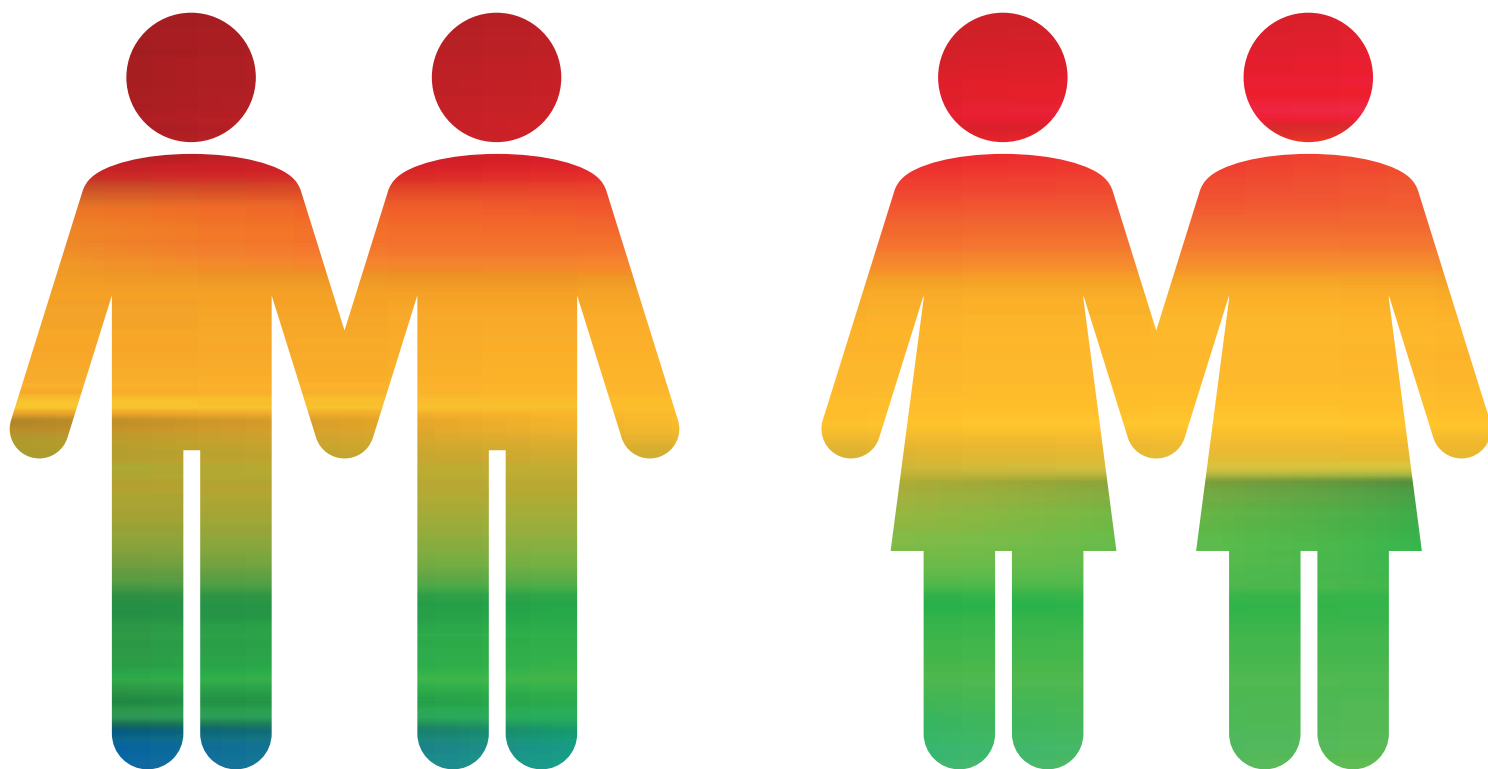
Vorige maand was daar dan eindelijk witte rook: Han van Krieken treedt in mei in dienst als nieuwe rector van de Radboud Universiteit. Na die bekendmaking zullen veel mensen hem gegoogeld hebben, want een bekende naam is Van Krieken op de universiteit

nog niet. Wat zij via de zoekmachine waarschijnlijk over hem lezen, is dat Van Krieken hoogleraar Pathologie is en voorzitter van het Radboudumc Centrum voor Oncologie. Tegen Vox zegt Van Krieken graag de verbinding te willen leggen tussen de medische faculteit en de rest van de universiteit. "Ik zie te weinig geneeskundestudenten aan de andere kant van de campus en andersom." Van Krieken zal tijdens de diesviering op 19 mei worden geïnstalleerd.

20.000

Anders dan de chique naam doet vermoeden, verkeert het botenhuis van Phocas in miserabele staat. De Haemel, gelegen aan het Maas-Waalkanaal, is verrot. En laat Nijmegen nu net een perfecte watersportlocatie rijker zijn geworden: de Spiegelwaal bij Lent. Om de sprong over de Waal te maken moet Phocas drie ton ophoesten. Nu weten de Phocanen al lange tijd dat ze geld nodig hebben voor de verhuizing, dus is er al 235.000 euro gespaard. De rest hoopt de vereniging onder meer binnen te halen met crowdfunding. Streefbedrag? 20.000 euro. Doneren kan via crowdfunding.ru.nl.

OPHEF OVER PASTOR DIE GEEN HOMOSTELLEN ZEGENT

Waar studentenpastor Theo Koster zijn zegen gaf aan homostellen, zal zijn opvolger Jos Geelen dat niet doen. En dat in een Studentenkerk die altijd vernieuwing heeft gezocht. De reacties zijn verdeeld.

Tekst: Tim van Ham, Wiep de Ligny, Martine Zuidweg

Peter Nissen, hoogleraar Spiritualiteitsstudies:

“Het verbaast me persoonlijk dat er een kerk bestaat die wel huisdieren en auto's zegent, maar de liefde tussen twee mannen of twee vrouwen niet. Dat Jos Geelen als katholieke priester geen huwelijk kan sluiten tussen een homostel of een lesbisch paar snap ik, maar dat hij geen zegen kan geven aan de liefde tussen twee mensen vind ik onbegrijpelijk.

Jos Geelen – overigens een buitengewoon aardige man hoor – was hiervoor docent bij het seminarie Rolduc. Dat is een klassieke priesteropleiding, die zich streng houdt aan de regels van de katholieke kerk. Als je iemand van Rolduc hierheen haalt, dan weet je wat je kunt verwachten, namelijk iemand die strikt de kerkelijke regels volgt.

In feite zijn de Studentenkerk en Rolduc twee uitersten. Studentenkerken zijn altijd broedplaatsen geweest van vernieuwing. Dat hoort ook bij de universiteit. Als er aan de universiteit niet meer aan de grenzen gemorrelt wordt, dan kan het nergens meer in Nederland.

De jongere generatie priesters is behoudender dan hun oudere collega's. Ze lopen ook allemaal weer met een boordje om. Dat is in het buitenland heel normaal, maar in Nederland is het een statement. De paus laat een heel ander geluid horen, maar hier in Nederland werkt dat nog niet door. De bisschoppen hier zijn door de twee vorige pausen aangesteld. Dus het ligt wel in de lijn der verwachting dat de nieuwe pastor een meer behoudende koers vaart. Alleen is het wrang voor de Studentenkerk, die altijd vernieuwing heeft gezocht."

Hans Schilderman, hoogleraar bij religiewetenschap, zat in de sollicitatiecommissie die besliste over de benoeming van Jos Geelen:

"Of we hem hebben gevraagd naar zijn opvattingen over homo's? Daar ga ik u helemaal niets over vertellen. Wat in sollicitatiecommissies besproken wordt, is nu eenmaal niet geschikt voor de openbaarheid. Jos vindt het gewoon niet op z'n weg liggen om zijn zegen te geven aan homostellen. Daar is hij heel open in. Hij wil niet het misverstand wekken dat het gaat om de inzegening van een reeds gesloten homohuwelijk. Het inzegenen van een dergelijk huwelijk is in de katholieke kerk niet geoorloofd, dat weet Jos heel goed. Dat willen we in het bestuur (van de Stichting Oecumenische Studentenkerk, red.) ook niet, die verwarring. Dat laat onverlet dat je voor het zegenen van iedere relatie gewoon terecht kan bij de andere pastoren van de Studentenkerk. Er is in die zin niets veranderd."

Ante Joosten, voorzitter van homojongerenorganisatie Dito!:

"Ik was wel geschokt toen ik dit hoorde. We hebben heel goede banden met de Studentenkerk. Iedere tweede en vierde donderdag van de maand hebben we daar een lunch die goed bezocht wordt. Ik had dus niet verwacht dat de nieuwe studentenpastor het op deze manier zou doen. Ik vraag me af of hij zich ervan bewust is hoeveel mensen hij hiermee kwetst, daarover gaan wij graag nog met hem in gesprek. Persoonlijk ken ik niet veel katholieke leden van Dito! die zich zouden willen laten zegenen, maar ik merk dat dit thema erg speelt binnen onze organisatie. Er zijn veel verontwaardigde reacties."

John Hacking, katholieke studentenpastor binnen de Studentenkerk:

"Ik ben leek, geen priester, en als leek mag je in de katholieke kerk een stuk minder. Iemand zegenen mag ik wel, dat mag in principe iedereen. Maar ik doe het niet hoor, ik wil niet op het matje geroepen worden. Ik zoek het conflict niet op. Als homostellen de zegen willen dan kunnen ze altijd nog naar mijn collega Froukien Smit; in de pro-

'HET IS VOOR KATHOLIEKE HOMOSEKSUELEN NIET MOGELIJK OM PLOTS NIET MEER TE GELOVEN, OF AFSTAND TE NEMEN VAN HUN KERK'

testantse kerk doen ze daar niet zo moeilijk over. Maar zo vaak komt dat niet voor. Ik denk dat Theo in al die jaren ook niet meer dan een handvol homostellen heeft gezegd. We hebben geen tweede Theo in huis gehaald en die krijgen we ook niet meer. Maar we zijn heus niet conservatiever geworden. Homostellen zijn altijd van harte welkom hier. Ik zie al die commotie als een storm in een glas water."

Niels Spierings, LHBT-activist en onderzoeker bij sociologie:

"Theo Koster paste zo goed op de universiteit omdat hij zich niet blind liet leiden door de dogma's van de katholieke kerk. Hij keek kritisch naar de katholieke opvatting over homoseksualiteit en vond daarin zijn eigen weg. Juist op een universiteit moet daar ruimte voor zijn. Het is jammer dat het vanaf nu anders gaat. Het is voor katholieke homoseksuelen niet mogelijk om plots niet meer te geloven, of afstand te nemen van hun kerk. We leven nu eenmaal in een realiteit waarin veel parochianen homoseksueel zijn en een zegen zouden willen. Ik vind het heel jammer dat deze mensen nu niet bij de nieuwe studentenpastor terecht kunnen."

Timo Zoutewelle, bestuurslid bij de christelijke studentenvereniging NSN (Nijmeegse Studentenvereniging Navigators):

"De NSN staat zeker open voor homoseksuelen, we hebben ook een paar homoseksuele leden binnen de vereniging. Afgelopen jaar hebben we zelfs een avond georganiseerd om met elkaar in discussie te gaan over homoseksualiteit. Ik begrijp de beslissing van Jos Geelen om homostellen niet te zegenen wel. Uit de Bijbel leidt pastor Geelen af dat een huwelijk tussen twee mannen niet Gods wil is. Om die reden wil hij hier, volgens mij, niet aan mee werken door ze te zegenen. Dit betekent echter niet dat hij homoseksuelen als persoon afkeurt. Ik ben ervan overtuigd dat de pastor homoseksuelen accepteert en veel om ze geeft."

Stefan Ansinger, voorzitter van katholieke studentenvereniging KSN (Katholieke Studenten Nijmegen):

"Wij staan volledig achter de pastor. Inhoudelijk willen wij niet ingaan op deze discussie, dit is tussen de Studentenkerk en de pastor." *

DE ONZICHTBARE BUITEN

Naast een drukke baan ook nog 'even' promoveren. In je eigen tijd, zonder dienstverband aan een universiteit. Hoe gek moet je daarvoor zijn? Over promovendi aan de Radboud Universiteit die door weinigen worden opgemerkt, maar er wel in groten getale zijn.

Tekst: Timo Nijssen en Mathijs Noij
Foto's: Marjolein van Diejen

Zonder dienstverband aan de universiteit toch een promotie-onderzoek doen: het gaat niet om een enkeling die tot in de late uurtjes in een figuurlijk stoffig zolderkamertje aan een proefschrift werkt. Integendeel, alleen al in Nijmegen wordt het aantal buitenpromovendi verbonden aan de Radboud Universiteit geschat op 650. En dat is nog zonder Radboudumc, waar een vergelijkbaar grote groep buitenpromovendi wordt begeleid (582). Opgeteld zijn dat er méér dan het aantal reguliere promovendi (ruim elfhonderd inclusief Radboudumc).

En toch is het een betrekkelijk onzichtbare groep. Of zoals Floor Basten het typeert, een groep "die de universiteit alleen vanuit de ooghoeken opmerkt". Basten kan het weten, want ze was zelf buitenpromovendus – inmiddels mag ze zichzelf doctor noemen. Bovendien heeft ze onderzoek gedaan naar buitenpromoveren en is ze auteur van het *Handboek Buitenpromoveren*, waarvoor ze met tientallen buitenpromovendi sprak.

Zo is de centrale registratie van actieve buitenpromovendi nog niet volledig betrouwbaar, meldt de woordvoerder van het universiteitsbestuur. "Omdat deze promovendi niet op de loonlijst staan, worden zij niet automatisch geregistreerd. In samenwerking met de facul-

PAUL DE BONT, KLINISCH PSYCHOLOOG BIJ GGZ OOST-BRABANT

"De gangbare buitenpromovendus ben ik niet. Ik zou mezelf eerder een 'buitenbuitenpromovendus' noemen: ik kom zelden op de universiteit. Mijn promotor vanuit de Radboud Universiteit, hoogleraar Agnes van Minnen, zie ik maar heel af en toe op de campus. Wel hebben we veel contact binnen onze onderzoeksgroep, die is ontstaan uit het promotieonderzoek van mij en twee andere promovendi. Mijn feedback ontvang ik via dat collectief, dus niet alleen van Agnes van Minnen, maar ook van collega-promovendi en andere promotoren.

Acht jaar geleden bedacht ik te willen promoveren. Ik begon met een pilotstudie in 2009. Ik had nooit kunnen vermoeden waartoe dat zou leiden. Er ontstond in 2010 een landelijk onderzoek waaraan drie universiteiten, drie promovendi en dertien GGZ-locaties verbonden werden. Ik ben inmiddels vier wetenschappelijke publicaties als eerste auteur en nog meer publicaties als co-auteur verder. Wat wij hebben aangetoond is dat psychosepatiënten met

posttraumatische stressstoornis (PTSS) veilig en effectief psychotherapeutisch behandeld kunnen worden. Dat werd voorheen niet gedacht. Onze bevindingen bleken een enorme doorbraak: officiële behandelrichtlijnen zullen erdoor op den duur worden aangepast, dat is een kwestie van tijd. Door mijn werkgever word ik gefaciliteerd in mijn onderzoek: een van mijn vier werkdagen wordt ter beschikking gesteld aan mijn promotie. In de praktijk blijft het niet bij die ene dag. Op een gegeven moment stond ik op met mijn onderzoek en ging ik ermee naar bed. Ik heb heel hard gewerkt – totdat ik ziek werd en wel rustiger aan móest doen. Nu is het onderzoek gelukkig ook in rustiger vaarwater terechtgekomen. Ik durf wel te zeggen dat mijn promotor Agnes van Minnen erg blij is met ons onderzoek. Het heeft haar visie en haar onderzoek sterk ondersteund. Ook mijn eigen GGZ wordt hier beter van, althans dat hoop ik toch: het is evident dat ik nieuwe kennis meebreng naar mijn werk."

teiten werken we aan een betere administratie, juist omdat het om een omvangrijke en belangrijke groep gaat."

Aan de hand van cijfers over aantallen promoties en promovendi berekende het Rathenau Instituut dat er in Nederland jaarlijks minimaal duizend promoties moeten zijn van buitenpromovendi. En de groep groeit, weet het instituut. Hoe hard precies is onmogelijk te zeggen, maar

bedrijven staan te springen om specialistische kennis. En universiteiten staan, onder het mom van valorisatie, open voor buitenpromovendi.

Dat de buitenpromovendi een schimmige groep vormen is geen Nijmeegs verschijnsel, zegt Charlotte de Roon, voorzitter van het Promovendi Netwerk Nederland. "De eerste jaren staan ze vaak niet geregistreerd." Dat is niet zo'n probleem, maar het is wél ongewenst

PROMOVENDUS

dat buitenpromovendi er daarom maar een beetje bij bungelen. “Sommigen worden daarvoor minder goed ondersteund.”

Treffend is dat zelfs de netwerkorganisatie voor promovendi in Nijmegen, PhD Organisation Nijmegen (PON), geen beeld heeft van de groep. Mariska Kerstholt, bestuurslid: “We komen eigenlijk alleen in contact met buitenpromovendi die ons benaderen. Wij

hebben hun contactgegevens niet. Ze staan dus niet in onze mailinglist.”

Volgens Floor Basten valt daar nog een wereld te winnen. Buitenpromovendi voelen zich over het algemeen maar weinig verbonden met de universiteit. “Terwijl ze veel kennis en een groot netwerk uit de beroepspraktijk meebrengen.” Kerstholt benadrukt dat PON er niet alleen voor de reguliere promovendi wil zijn,

maar ook voor de buitenpromovendi. “Helaas is er nu nog geen goede manier om hen gezamenlijk te bereiken.”

Goudmijn

Soms is daar opeens een buitenpromovendus van de Radboud Universiteit die in de volle aandacht staat. Zoals Montasser Alde’emeh, de in Molenbeek wonende jihadexpert die verdachte

**CLAUDIA HOEKX, ORGANISATIESOCIOLOOG EN RELIGIE-
EN SPIRITUALITEITDESKUNDIGE**

"Bij de uitreiking van mijn tweede master-diploma, in 2011, vertelde professor Peter Nissen dat ik eigenlijk 'aan de andere van de tafel zou moeten zitten'. Oftewel: aan de kant van de professoren. Dat zag ik wel zitten. Ik kon als buitenpromovendus aan de slag en er werd mij financiering in het vooruitzicht gesteld. Onbezoldigd begon ik vast, onder begeleiding van Nissen, aan mijn onderzoek over het enneagram, een persoonlijkheidsmodel.

Na twee jaar besloot ik te wisselen van promotor: ik werd het niet eens met Nissen over de te bewandelen weg in mijn onderzoek. Dat had nog wel wat voeten in de aarde, want mijn ervaring is dat collega-professoren maar moeizaam instemmen met het begeleiden van een tweedehands buitenpromovendus. Toch werd het uiteindelijk netjes geregeld. Bij Nissens collega-hoogleraar Paul van der Velde kon ik verder. Bovendien vond ik een tweede promotor: Rob Blomme van Nyenrode. Inmiddels was ik zover in mijn onderzoek dat ik in aanmerking kwam voor de laatstejaarsfinanciering: een beurs

die de kosten in het laatste jaar van het promotieonderzoek compenseert. Die financiering kwam er niet. Sterker nog, een half jaar nadat Van der Velde mijn begeleiding overnam, kwam er een abrupt einde aan zijn begeleiding. Afgelopen september vertelde hij me dat hij geen heil meer zag in mijn onderzoek. Ik zou te normatief te werk gaan. Wat hij niet zei, is dat hij simpelweg geen tijd voor mij kon of wilde maken.

Door Paul van der Velde voel ik mij gedumpt. Hij heeft mij laten zitten en de begeleiding zonder overleg met mijn andere promotor stopgezet. Dat vind ik kwalijk. Ik heb mijn klacht neergelegd bij het PON (PhD Organisation Nijmegen) maar buitenpromovendi hebben geen stemrecht in die organisatie. Daar heb ik dus weinig vertrouwen in. Ik weet nu verder niet waar ik aan de bel kan trekken. Overigens is mijn promotietraject niet ten einde. Bij Nyenrode hebben ze mij niet laten vallen. Maar dat ik niet meer begeleid word vanuit de Radboud Universiteit vind ik verschrikkelijk jammer."

WEERWOORD PAUL VAN DER VELDE:

"Het proefschrift is vastgelopen op de alom aanwezige normativiteit van de onderzoekster die terug te vinden is in de opzet. Na al die tijd was er nog steeds geen heldere kritisch-afstandelijke vraagstelling. Met deze benadering ontstaat er mijns inziens absoluut geen verdedigbaar proefschrift. Dat maakt dat Claudia Hoekx niet als buitenpromovenda geaccepteerd kan worden. De officiële procedure van de universiteit van Hora Est met mij als beoogd promotor is dan ook niet van start gegaan."

**'ZE KOSTEN
BIJNA NIKS EN
LEVEREN DE
UNIVERSITEIT
VEEL OP'**

werd in een politieonderzoek. Of Peggy Bosch, wier onderzoek naar acupunctuur door critici-casters tot kwakzalverij werd gedegradeerd. Maar dat zijn incidenten: van de meeste buitenpromovendi vernemen we voor het eerst in de promotieagenda van de universiteit, als ze de eindstreep überhaupt halen. Van de totale groep promovendi, regulier en buiten, haakt gemiddeld 30 procent af tijdens het traject. Omdat het onderzoek van buitenpromovendi in eigen tijd gebeurt, is er in principe geen vaste einddatum, tenzij anders afgesproken met de promotor. Te verwachten valt dat buitenpromovendi daarom langer over hun promotietraject doen, en vaker tussentijds besluiten het bijltje erbij neer te gooien.

Daarmee gaat een goudmijn verloren, benadrukt Basten. Elke promotie levert de universiteit immers een bedrag op dat kan oplopen tot 95.000 euro, ter compensatie voor het begeleiden en faciliteren van het promotieonderzoek. "Ik snap daarom niet goed waarom de universiteit niet meer energie steekt in de buitenpromovendus. Ze kosten bijna niks en leveren veel op." De woordvoerder van de Radboud Universiteit herkent zich niet in Bastens uitspraak dat de universiteit weinig energie steekt in buitenpromovendi. "Wel is het zo dat de tijd en energie vanuit de onderzoeksinstituten komt, en niet vanuit het centraal bestuur van de universiteit."

Klacht

Af en toe, enkele keren per jaar, heeft PON toch contact met een buitenpromovendus. "Ze melden zich dan bij ons met een vraag of klacht", zegt Mariska Kerstholt. "Soms met de gekste dingen." Ze noemt het voorbeeld van een promovendus die dacht regulier promovendus te zijn, maar later toch buitenpromovendus bleek.

Ook Claudia Hoekx (zie kader) nam vorig jaar contact op met PON. Haar promotor staakte haar begeleiding, tegen Hoekx' zin, waardoor ze in Nijmegen zonder promotor kwam te zitten. PON heeft haar verhaal aangehoord, maar kon naar eigen zeggen weinig doen. Kerstholt: "Wij kunnen een casus hoogstens ter sprake brengen binnen een faculteit, of bij het college van bestuur. Maar mensen moeten niet verwachten dat wij de middelen hebben om een juridische procedure aan te spannen."

COLUMN

STUDENT2016

Maarten van Gestel is student filosofie

De grote vraag

De reacties van mensen die ik op feestjes vertel dat ik filosofie studeer variëren nogal, maar één ding hebben ze met elkaar gemeen. Na kort gefrons en beleefde interesse, komt altijd de grote vraag naar boven drijven: 'en uhm... wat ga je dan doen als je later groot bent?'

Soms vertel ik dan dat de studie heel breed is en dat je overal terecht kan komen. Maar op zo'n antwoord zit natuurlijk niemand te wachten. Daarnaast vind ik het een suf idee dat je 'wel ergens terecht zal komen', want waar je naartoe gaat, heb je grotendeels zelf in de hand. Ik ben een redelijk impulsief persoon en normaal gesproken kijk ik even ver in de toekomst kan als een kat in het verleden, maar toch heb ik een aantal mogelijke carrièrelijnen voor mezelf uitgestippeld om de grote vraag te beantwoorden. Hoewel niemand in het bijzonder hem nu stelt, zet ik er hieronder een aantal op een rijtje:

- 1 De vloggende huispapa.** Het lijkt me eerlijk gezegd helemaal prima om als huisvader door het leven te gaan. Naast chillen met mijn kinderen zou ik een YouTube-kanaal bijhouden, vol met vieze luiers en eerste woordjes. Met een beetje geluk sta ik dan binnen een paar jaar met een stand op de huishoudbeurs, en verhuist mijn column naar de *Libelle*.
- 2 Een beroep dat nog niet bestaat.** Dit zeg ik meestal als er te weinig tijd is om de grote vraag te beantwoorden. De wereld verandert snel, dus je hebt geen idee hoe de arbeidsmarkt er over vijf jaar uitziet.
- 3 De Vlabar.** Elke gezonde Nederlander houdt van vla. Maar terwijl de frozen-yoghurt-tentjes als paddenstoelen uit de grond schieten, heb ik nog nooit ergens een vlabar gezien. De mogelijkheden zijn werkelijk eindeloos: van biologische vlaflips tot romantische vladates en bezopen vla-afters. Misschien kan mijn vlabar ooit de harten van Amsterdamse trendwatchers veroveren.
- 4 Journalist.** Zowel de filosoof als de journalist houdt zich voornamelijk bezig met het stellen van vragen. Omdat de journalist doorgaans meer antwoorden krijgt, lijkt het me een prachtberoep.

Ik betrap mezelf erop dat ik de laatste tijd vooral de laatste carrièremogelijkheid gebruik. De bottomline blijft voor mij echter dezelfde: de mogelijkheden met een studie zoals de mijne zijn niet beperkt, maar eindeloos.

Het hogerop zoeken had sowieso weinig zin gehad. Een buitenpromovendus is immers geen werknemer en kan niet terugvallen op een CAO of vakbond. "Als het echt zover komt dat je in conflict raakt met je promotor", zegt Floor Basten, "sta je als buitenpromovendus rechteloos." Haar advies bij een conflict met de promotor? "Eieren voor je geld kiezen en op zoek gaan naar een ander." *

ROEL GROL, DOCENT AAN DE LERARENOPLEIDING ECONOMIE VAN DE HOGESCHOOL VAN ARNHEM EN NIJMEGEN

"Vier en een half jaar: zo lang heb ik nodig gehad voor mijn promotieonderzoek. Terwijl ik er officieel maar twee dagen in de week aan werkte: de andere drie stond ik voor de klas. De twee onderzoeksdagen kreeg ik vrij van mijn werk. Een zeer riante situatie, want ik werd gewoon doorbetaald.

Maar druk was het natuurlijk wel. De rust om me op één onderwerp te storten hoopte ik te vinden, maar bleek er niet altijd te zijn. De verplichting tegenover de HAN om mijn onderzoek goed af te ronden voelde ik wel. De hogeschool stelde zich immers soepel op, ik kon tijdelijk mijn coördinatiefunctie neerleggen. Het was voor mij daarom vanzelfsprekend om ook 's avonds of in het weekend door te werken.

Ik heb hoogleraar Esther-Mirjam Sent benaderd om mij te begeleiden, ik herinner me haar colleges nog goed. Die hebben mij als student geïnspireerd. Juist de gedragseconomie, haar specialiteit, was voor mijn onderzoek naar nieuwe onder-

wijsvormen in het economieonderwijs waardevol. Ik heb haar begeleiding als prettig ervaren: ik kreeg de autonomie om mijn eigen koers te bepalen. Zo hoort het te gaan; de promovendus moet niet lijdzzaam toezien maar de regie nemen. Het is mijn project.

Van tevoren hebben we duidelijke afspraken gemaakt om conflicten tijdens het traject te voorkomen. Bijvoorbeeld over de auteursvolgorde van toekomstige publicaties. Ook spraken we af elke maand met z'n drieën te vergaderen: Esther-Mirjam Sent, mijn begeleider vanuit de HAN en ikzelf. Daarin werd elke keer mijn voortgang besproken. De moeilijkste periode was het laatste half jaar, toen ik mijn onderwijstaken heb neergelegd en fulltime ben gaan schrijven. Voor mijn gevoel stond ik toen stil: je wilt verder onderzoeken, nog meer mensen spreken. De uitdaging was er een beetje vanaf. Het schrijven moet natuurlijk ook gebeuren, maar oh, dat was best eenzaam."

ALS DE SLECHTERIK

Walter White, Frank Underwood, Jon Snow en Carrie Mathison. Ze zijn graag geziene gasten in studentenhuizen. Nijmeegse studenten blijken fan van tv-series. Ook – of vooral – als de *bad guys* het winnen van de *good guys*.

Tekst: Tim van Ham

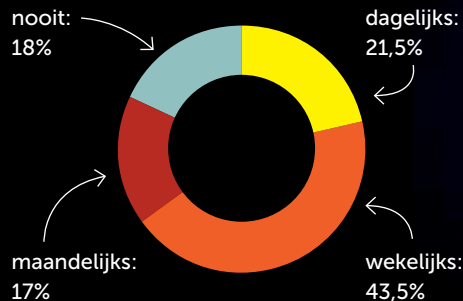
Dinsdagavond, 19.10 uur. Zes jongemannen, vooral studenten politologie, nestelen zich achter een iets te klein scherm om een iets te illegaal verkregen aflevering van de politieke thrillerserie *House of Cards* te kijken. De meesten hebben de aflevering (en de rest van het seizoen) al gezien, maar schuiven graag nog eens aan met het oog op de nabespreking. “Gewoon tv kijken doe ik nooit meer”, zegt Bas Bongers. “Zappen kan ik niet, al was het maar omdat ik geen televisiekanalen binnenkrijg op mijn kamer.” Luuk Mevis valt hem bij: “Als ik iets wil zien dat niet op tv komt, zorg ik wel dat het erop komt.”

Deze opmerkingen passen in een trend: jongeren kijken steeds minder naar het gangbare televisieaanbod. Video on demand wordt meer en meer de standaard. Niet de tv-gids bepaalt wat je kijkt, dat doe je zelf. En – ook wel lekker – zonder die reclameblokken die je spannende serie steeds zo hinderlijk onderbreken.

Digitale prehistorie

Dat hoort helemaal bij de generatie van nu, zegt Serena Daalmans, communicatiewetenschapper aan de Radboud Universiteit, die promoveert op de representatie van moraliteit op tv(-series). “Zelf zet ik de televisie nog wel eens aan om naar het nieuws te kijken, maar anders eigenlijk ook nooit meer.” Vox vroeg tweehonderd studenten naar hun kijkgedrag. 22 procent van de ondervraagden kijkt dagelijks naar een serie, nog eens 43 procent doet dat minimaal wekelijks. Slechts 18 procent zegt (vrijwel) nooit een serie op te zetten.

HOE VAAK KIJKT DE NIJMEEGSE STUDENT EEN SERIE?

De opkomst van video on demand begon jaren terug, toen het illegaal downloaden en streamen van series en films steeds eenvoudiger werd. Tweeënhalf jaar geleden nam het kijken van series echt een vlucht, toen Netflix beschikbaar werd in Nederland. De streamingdienst slaat aan. Naar schatting telt Nederland nu rond de 2,5 miljoen Netflixgebruikers. Popcorn Time, het illegale bastaardbroertje van Netflix, zou zo'n 600.000 vaste gebruikers hebben. Daar komt nog een onbekend aantal gebruikers van (andere) illegale streamings- en download-aanbieders bij.

Ook de Nijmeegse studentenpopulatie weet haar weg te vinden op zowel de legale als de illegale digitale wegen. De illegale download of stream is favoriet, zo blijkt uit de Vox-enquête: 54,5 procent van de studenten geeft aan via deze weg series te kijken. 50,5 procent maakt (ook) gebruik van Netflix. Slechts 19 procent kijkt series ouderwets op tv. Dvd's blijken inmiddels alweer tot de elektronische prehistorie te behoren: een magere 9 procent duwt nog wel eens een dvd uit een seizoensbox in een gammel laatje.

Bingewatchen

De gebruikers van Netflix of vergelijkbare diensten zijn doorgaans fanatieke kijkers. Volgens het rapport *Video behaviour of Dutch consumers* kijken abonnees van een video-on-demand-dienst gemiddeld een uur per dag via zo'n dienst naar een film of serie. De groep van 18 tot 25 jaar, waarbinnen ook het grootste deel van de studentenpopulatie valt, kijkt zelfs nog langer.

Het gemiddelde ligt mede zo hoog omdat video on demand het zogeheten bingewatchen mogelijk maakt. Moesten fans van series als *Prison Break* dik tien jaar geleden telkens een week wachten tot er weer een nieuwe aflevering op de buis kwam, nu kijk je met wat goede wil een volledig seizoen in een paar dagen (of nachten)

Foto: Erik van 't Hullenaar

House of students kijkt naar *House of Cards*.

EN MAAR WINNEN

HOE KIJKT DE NIJMEEGSE STUDENT NAAR EEN SERIE?

(meerdere antwoorden mogelijk)

54,5% via illegale streams of downloads

50,5% via Netflix (of andere legale aanbieders zoals HBO)

19% via reguliere tv-uitzendingen

9% op dvd

DE FAVORIETE TV-SERIES

Vox vroeg tweehonderd studenten naar hun favoriete serie. Dit zijn de meest genoemde antwoorden.

House of cards	41
Game of Thrones	40
Breaking bad	32
Suits	31
How I Met Your Mother	20
The Walking Dead	18
Grey's Anatomy	12
Gossip Girl	11
Homeland	10

En we kijken ook graag naar:

Pretty Little Liars, Once upon a Time, Orange is the new Black, Vampire Diaries, Sherlock, Friends, Modern Family, House, Daredevil, Vikings, New Girl, Mr. Robot, How to Get Away with Murder, Doctor Who, Blacklist

'FANS PRATEN FOUT GEDRAG VAN HUN FAVORIETE HOOFDPERSOON GOED'

weg. Ter illustratie: toen Netflix in de zomer van 2013 vijftien afleveringen van het nieuwe seizoen van *Arrested Development* online kieperde, consumeerde 10 procent van de kijkers het gehele seizoen (!) binnen 24 uur.

"Dat bingewatchen heeft de manier waarop we kijken wel veranderd", zegt promovendus Daalmans. "De mate waarin we opgeslokt worden door de fictiewereld groeit als we meerdere afleveringen achter elkaar kunnen kijken. Je schrikt na een paar afleveringen *House of Cards* echt even op als er onverwacht iemand aanbelt."

Dat beamen ook de studenten die op hun bank *House of Cards* volgen. "Ik kijk eigenlijk zo min mogelijk series, uit zelfbescherming", lacht Gijs Swennen. "Als ik er eenmaal aan begin, doe ik niets anders meer. Ik maak een soort kosten-batenanalyse en vraag me af of het de moeite waard is om me in een betreffende serie te verdiepen. Want als je eenmaal begint, is er geen weg meer terug." Bongers heeft minder discipline. "Als ik midden in een seizoen zit, dan wil ik het afmaken ook. Dat heeft weleens tot vijf uur 's nachts geduurd, terwijl ik de vol-

gende ochtend vroeg uit bed moest. Dan kun je wel huilen, natuurlijk."

Bad guys

Daalmans hoort het glimlachend aan. Ze kijkt vanavond mee in het studentenhuus. Haar onderzoek betreft onder andere kijkgedrag bij tv-series en samen met collega's sprak ze tientallen seriekijkers om te kijken hoe zij tot een moreel oordeel komen over de hoofdpersonen. Soortgelijke verhalen heeft ze dus vaker gehoord. Daalmans onderzoekt een nieuw, interessant fenomeen in tv(serie)-land. "Tientallen jaren tv-onderzoek hebben steeds aan getoond dat we het prettig vinden als in een verhaallijn goede dingen gebeuren met goede personages – en slechte dingen met de slechteriken. De *good guy* moet winnen van de *bad guy*. Maar de laatste jaren zie je heel duidelijk dat die grenzen aan het verschuiven zijn. Hoofdpersonen zijn tegenwoordig zelden alleen maar goed, of juist alleen maar slecht."

Walter White uit *Breaking Bad*, de keurige scheikundedocent die uitgroeit tot een drugsmagnaat, is een schoolvoorbeeld. Frank Underwood uit *House of Cards* ook. En zo'n beetje ieder personage uit *Game of Thrones*. "Hoofdpersonen vertonen steeds vaker ambivalent gedrag", zegt Daalmans. "Moreel goede hoofdpersonen doen slechte dingen, en andersom. En het gekke is: de kijkers smullen ervan. Dat gaat in tegen alles wat we menen te weten van de perceptie van moraliteit op tv. We hebben geen idee waar dit vandaan komt, dat zijn we nu aan het onderzoeken."

Volgens Daalmans gaan trouwe kijkers nog een

stapje verder. "Ze laten niet alleen na fout gedrag af te keuren, ze praten het ook nog goed. Zo hebben we een man geïnterviewd die het opnam voor Tony Soprano, een maffiabaas uit *The Sopranos*. Die man zag ook wel dat Tony Soprano mensen ombracht, maar hij stelde dat Tony dat alleen deed als het niet anders kon en dat moorden er nu eenmaal bijhoort als maffialid. Tony was bovenal een echte familie-man. Immers: Tony had maar één maitresse, veel minder dan zijn maffiamaatjes. Halverwege zijn uiteenzetting onderbrak de man zichzelf plots: 'Wat zeg ik nou toch allemaal?' Hij schrok er zelf van dat hij het opnam voor een maffiabaas. Dat tekent hoe ambivalent het gedrag van veel hoofdpersonen is, en hoe de kijker daarmee omgaat."

Ook de studenten die samen *House of Cards* kijken, lijken te worstelen met de moraliteit van hun favoriete hoofdpersonen. Frank Underwood is een boef in een maatpak, maar de studenten vinden het niettemin een geweldig personage. "Hij praat rechtstreeks tegen de kijker en dat vind ik gaaf", zegt Jim Weekers. "Door de manier waarop hij dat doet, denk je: 'wat een leuk boefje...' Daardoor ga je zijn gedrag accepteren." De vrouw van Frank, de al even kille Claire, wordt echter niet gepruimd. Een aanwijsbare reden lijkt daar niet voor te zijn. Op de suggestie van Daalmans dat Claires sekse hieraan debet is, wordt aarzelend gereageerd. "Uhm, misschien een beetje..." Het is de zoveelste bevestiging van Daalmans' stelling: wie de 'goeien' zijn of de 'slechten', is tegenwoordig niet meer zo eenvoudig te zeggen. Maar wat maakt het uit? We kijken toch wel. ★

Philip Zimbardo spreekt een uitverkochte
Vereeniging toe.

'IK BEN GEEN HELD'

Zoals je het kwaad in mensen naar boven kunt halen, kun je ook het goede trainen. Philip Zimbardo (83) van het roemruchte Stanford Prison Experiment was vier dagen in Nijmegen.

Tekst: Annemarie Haverkamp / Foto's: Ted van Aanholt

Still uit de film *The Stanford Experiment* (2015)

H

ij had het experiment eerder moeten afbreken, zegt hij nu.

Toen een tweede student met een zenuwinzinking de gevangenis verliet, was het bewijs al wel geleverd: de sociale omstandigheden maken hoe je je gedraagt. Maar Philip Zimbardo (83) ging door. “Ik had in mijn hoofd: twee weken. Daar hadden we op ingezet.” Wat was de opzet van het roemruchte Stanford Prison Experiment uit 1971? Sociaal psycholoog Zimbardo verdeelde 24 studenten die zich vrijwillig hadden gemeld, willekeurig in gevangenen en bewakers. Het waren psychisch gezonde jongens. De gevangenen kregen vormloze jurken aan en een nummer. De bewakers droegen een uniform met zonnebril en kregen een gummiknuppel. Zelf nam Zimbardo de rol van opzichter op zich. Hij bekeek de gebeurtenissen in de gevangenis – gesitueerd in de kelder van Stanford University – vanachter een scherm in een controlekamer.

Al na een paar dagen liep het gruwelijk uit de hand. De bewakers lieten de gevangenen kikkersprongen maken en hun nummers hardop schreeuwen. Uiteindelijk lieten ze de gevangenen elkaar als hondjes berijden; ze moesten doen alsof ze seks hadden. De ultieme vernedering.

U stopte het experiment na zes dagen. Waarom niet al eerder, toen u zag dat de bewakers sadistische trekken begonnen te vertonen?

“De grote fout was dat ik twee onverenigbare rollen op me had genomen: die van hoofdonderzoeker en van hoofdbewaker. Als hoofdonderzoeker moet je objectief zijn en data verzamelen. In die rol zou ik eerder gestopt zijn. Maar als hoofdbewaker was ik bezig met de bewakers, mijn staf, en had ik te weinig oog voor de gevangenen. Ik was te zeer gegroeid in mijn rol.”

Wat hadden de bewakers gedaan als u die geplande twee weken had volgemaakt? Waren ze uiteindelijk gaan doden?

“Voor moord was geen reden geweest, want al na zes dagen waren de gevangenen veranderd in zombies. Ze deden alles. Rebellen was niet te verwachten. Op dag vier begonnen de bewakers de gevangenen seksueel te vernederen. Ze lieten springen en opdrukken was te saai geworden. De gevangenen moesten ‘het’ doen als kamelen, daarna als hondjes. Ze droegen geen ondergoed onder hun jurken, dus als ze voorover bogen, zag je hun achterste. Ze moesten sodomie simuleren. Dit was echt de voorloper van Abu Ghraib (de gevangenis in Bagdad waaruit in 2004 foto’s opdoken over de mensonterende behandeling van Iraakse gevangenen door Amerikaanse bewakers, AH). De ergste

Sociaal psycholoog Daniël Wigboldus interviewt Zimbardo

'JE WEET NIET WAT JE ZOU DOEN ALS HET 1939 WAS EN JE ZAT BIJ DE HITLERJUGEND'

vernederen gebeurden 's nachts. Bewakers moesten dan de tijd doden. Ik had ze niet opgedragen de gevangenen telkens te wekken om ze idiote dingen te laten doen. Mijn enige instructie was geweest: zorg dat ze niet ontsnappen. Een van de oorzaken van boosaardigheid is verveling."

Wat zijn andere oorzaken?

"Achteraf zei een van de gemeenste bewakers – in het echt een heel aardige student van net achttien: 'Ik wilde dat het experiment zou slagen (de jongens kregen er geld voor, AH) en besloot een heel gemene bewaker te worden. Dan gebeurde er tenminste wat.' De anderen deden hem na. Hij legde het zo uit: 'De mensen waren onze poppen en wij de poppenspelers.' Dat is de ultieme dehumanisering. En een gevolg van de ultieme controle. Was het muntje anders gevallen, dan had hij zelf in die gevangenenjurk gestaan."

De meeste mensen zullen zeggen: 'Ik ben niet zoals die bewakers'.

"Dat weet je niet tot je in zo'n situatie zit. Tot je in die kelder bent, dat uniform draagt en die macht hebt. Wat als het 1939 was en je maakte deel uit van de Hitlerjugend? Zou jij niet zeggen 'kill the Jews' als alle anderen het wel zeiden? Er waren er wel, die daar niet in megingen, maar voor elk persoon die nee zei, waren er tienduizend jaknikkers."

Wat maakte dat u uiteindelijk de stekker uit het experiment trok?

"De reactie van mijn verloofde. Zij werkte ook op de universiteit en kwam me op donderdagavond halen. We zouden gaan eten. Ze keek mee op mijn tv-scherm en zag wat er in de gevangenis gebeurde. Het was het laatste toiletmoment voor de nacht. Daarna moesten de gevangenen plassen en poepen op een emmer in hun cel, daar hadden ze een hekel aan. De bewakers gebruikten dat moment voor de laatste groepsvernederen van de dag. Ze trokken de gevangenen vloekend en scheldend een zak over het hoofd en lieten hen met kettingen om de enkels het hele pand doorlopen. De lift in, een warm ketelhuis door, een trap af. Om ze maar in verwarring te brengen. Terwijl de wc om de hoek was. Ik zag dat gewoon als ritueel, net als het ontbijt om negen uur. Maar mijn verloofde had tranen in haar ogen. Ze zei 'het is verschrikkelijk wat je die

jongens aandoet'. Ze liep weg en we kregen ruzie voor de faculteit. Ik zei: 'Kijk naar dit gedrag, dit doet situationele macht dus met mensen'. Zij zei: 'Kijk eens wat de situatie met jón doet! Je bent niet meer de persoon die ik ken, de man die geeft om zijn studenten.' Ze zei dat ze niet met me verder wilde als dit mijn ware ik was. Mijn verloofde was de held in dit verhaal, zij was bereid onze liefdesrelatie op te geven als ik iemand was die dit lijden toestond en geen compassie voelde. Toen drong het tot me door. De volgende ochtend hebben we het experiment stopgezet." (Een jaar later trouwde hij zijn verloofde Christina Maslach en ze zijn nog altijd samen, AH.)

Zou zo'n experiment ooit herhaald kunnen worden?

"Nooit. Het zou niet door de ethische commissie komen. Daarbij zouden we meteen aangeklaagd worden. De eerste moeder van zo'n student met een zenuwzinking zou een advocaat in de arm nemen en zowel mij als de universiteit aanklagen. In die tijd dacht daar nog niemand aan."

Heeft u er spijt van?

"Ik voel me schuldig dat ik het lijden van die onschuldige jongens te lang liet doorgaan. Maar ik heb geen spijt van de studie op zich. Het heeft ons doen beseffen dat een rollenspel realiteit kan worden. We spelen allemaal rollen: journalist, leraar, gevangenenbewaarder. We worden die rol. Ons onderzoek wijst uit dat menselijk gedrag afhankelijker is van situationele factoren dan we willen geloven. We hopen dat we alles uit vrije wil doen, maar soms bepalen de omstandigheden dat we A of B doen."

U promoot nu het goede in de mens. Hoe kwam dat zo?

"Toen de foto's uit Abu Ghraib opdoken in 2004, werd ik een soort expert van het kwaad. Journalisten zeiden 'hé die foto's lijken op die van het Stanford Prison Experiment'. Alles kwam terug. Ik ging een boek schrijven, *The Lucifer Effect*. Vijftien hoofdstukken over slechtheid: het gevangenisexperiment, Abu Ghraib, Rwanda, Bosnië, de gruwelijkheden van de nazi's en de Japanners in de Tweede Wereldoorlog. Op het eind dacht ik: ik moet iets anders doen, ik overspoel de lezer met negatieve dingen. Er is altijd een minderheid die niet meegaat in de slechtheid. Hoe doen ze dat? Misschien zijn het helden. Ik kwam erachter dat er nauwelijks onderzoek naar was. Ik heb het opgepakt."

Wat is een held?

"In de meeste naties wordt heldendom geassocieerd met individuele, mannelijke krijgers die veldslagen winnen. Wie niet wint, kan nooit een held zijn. In mijn opinie zijn helden gewone mensen die buitengewone dingen doen. Leraren die met gevaar voor eigen leven lesgeven in een getto, alleenstaande moeders die vernederend werk doen om hun kind te voeden. Bij heldendom gaat het om actie. Niet alleen een goed mens zijn, maar daadwerkelijk een ander helpen. Iemand die een drenkeling heeft gered,

DANSEN MET ZIMBARDO

Veertienhonderd mensen laten dansen op Carlos Santana. Dat was hem nog nooit gelukt en is voor hem het hoogtepunt van vier dagen Nijmegen, zegt Philip Zimbardo op de laatste avond van zijn bezoek. Het gebeurde tijdens zijn lezing (vrijdag 1 april) in de Vereniging. "Ik zet aan het begin van een optreden vaak muziek op, zodat ik kan ontspannen. *Change your evil ways*, zingt Santana. Precies dat is nodig als je een held wilt worden." Hij vroeg de zaal mee te dansen en zo ontstond een feestje. Zimbardo was voor het eerst in Europa met The Hero Round Table, 's werelds grootste conferentie over heldendom. Zijn indruk van Nijmegen? "Jullie hebben heel veel helden." Veel maatschappelijk betrokken burgers en vrijwilligers, bedoelt hij daarmee. Zie heroroundtable.com

zegt vaak 'ik deed het gewoon'. Maar we kennen ook het *bystander effect*: er gebeurt iets en niemand doet wat. De vraag is: waarom deed die ene het wel? Wat zijn de obstakels om een ander te helpen en hoe kunnen we die wegnemen?"

Hoe train je helden?

"We hebben lesprogramma's ontwikkeld. Laten filmpjes zien. Het begint met een situatieschets van een nood-situatie. De docent geeft uitleg over het *bystander effect*: reken er niet op dat iemand ingrijpt. Moeders zeggen vaak tegen hun kinderen: 'bemoei je er maar niet mee'. Wij zeggen: 'bemoei je er maar wel mee, hoe zou jij het vinden als je gewond op straat ligt en er komt niemand?' Je moet geen impulsieve dingen doen, maar altijd iets doen. De politie bellen als de situatie gevaarlijk is. Kun je zelf niet zwemmen, vraag dan of er iemand is die wel kan zwemmen."

U heeft verschillende heldenprogramma's ontwikkeld.

In verschillende landen. Wat is uw ultieme doel?

"Stukjes van een samenleving beter laten functioneren. Wordt iemand gepest, dan is het goed als daar mensen tegen opstaan. Neem klokkenluiders, die worden vaak ontslagen als ze lawaai maken. Terwijl ze het juiste doen: onrecht signaleren. Wij leren ze bondgenoten te zoeken en een groepje te vormen. Dan zijn het geen klokkenluiders meer, maar delen ze een zienswijze. In een democratie dien je elke zienswijze te respecteren."

IS ziet de zelfmoordenaars in Brussel als helden. Wie bepaalt wat goed of slecht is?

"Dat is niet eenvoudig. Nu beland je op het niveau van de moraliteit. We hebben een Internationaal Strafhof dat zegt: misdaden tegen de menselijkheid zijn fout. Dat gaat niet om individuele moordenaars, maar om mensen die deel uitmaakten van een systeem. Anders Breivik vond dat hij een heroïsche daad had verricht toen hij op Utoya 69 jongeren neerschoot: hij had voorkomen dat nog meer moslims naar zijn land zouden komen. Hitler zegt in *Mein Kampf*: 'ik doe Gods werk door de Joden op te ruimen'. Niemand die iets slechts doet, zal zeggen dat het slecht is. De kracht van ons menselijk brein is alles te rationaliseren en te rechtvaardigen. Vaders die kinderen mishandelen, zeggen: 'ik bereid ze voor op een harde wereld'. Maar er is iets van een hogere orde van moraliteit. Onschuldige mensen pijn doen of vermoorden, is altijd slecht. Als je zelfmoordenaar bent en slachtoffers maakt die niet beroepsmatig getraind zijn om te vechten – dat zijn alleen soldaten – ben je geen held. Dat is onacceptabel."

Bent u een held?

"Nog niet. Maar ik ben op de goede weg." *

Dit interview verscheen eerder op voxweb.nl.

We zijn er trots op, in Nijmegen: het grootste opvangcentrum voor asielzoekers in onze achtertuin riep nauwelijks protest op en leidde tot rijen vrijwilligers. Na acht maanden Heumensoord maakt Vox de balans op. Hoe bijzonder zijn wij? 'Het is bijzonder, maar vooraf had ik de houding van Nijmegenaren kunnen voorspellen.'

Tekst: Paul van den Broek en Martine Zuidweg / Foto's: Marjolein van Diejen

en Heumensoord

Sprek een van de vele vrijwilligers die sinds oktober de handen uit de mouwen staken voor asielzoekers in Heumensoord en de blijdschap is niet ver weg. Blij dat we dit mochten doen, mooi dat Nijmegen zich van zijn beste kant heeft laten zien. Vlak voor zijn vertrek in Nijmegen bekende Mohammed – asielzoeker uit Syrië – in de Volkskrant verliefd te zijn geworden op de stad. En de liefde is wederzijds: burgemeester Hubert Bruls nam persoonlijk afscheid van Mohammed. Begin mei vertrekt de laatste asielzoeker, op hoogtijdagen telde het tentenkamp ten zuiden van de campus drieduizend mensen, de grootste opvanglocatie in het land.

Rens Kroeze zag namens Radboud in'to Languages – het talentcentrum van de universiteit – de afgelopen maanden 450 vrijwilligers voorbijkomen die vluchtelingen de Nederlandse taal wilden bijbrengen. De voorbereidende workshops liepen storm, zegt hij, net als de fondsenwerving 'Doneer een lesboek', die binnen luttele weken 50.000 euro binnenharkte voor de aanschaf van tweeduizend lesboeken. Het talentcentrum gaat na Heumensoord door met crowdfunding, nu voor lesmateriaal voor basisschoolleerlingen. Nog wat cijfers: de Nijmeegse vrijwilligerskoepel Stip verzamelde in de afgelopen maanden 1800 initiatieven van burgers en verenigingen, van sportactiviteiten tot kinderspelen, en zó veel burgers wilden helpen dat niet iedereen kon meedoen. De Facebookpagina Welcome to Nijmegen noteert ruim achtduizend likes, Humans of Heumensoord staat op 12.500. Ook de Radboud Universiteit zat niet stil: tientallen medewerkers en studenten waren actief in de keuken of bibliotheek of met sportactiviteiten, genoemde taaltrainingen of colleges voor asielzoekers vanuit de rechtenfaculteit.

Daarbij vallen de protesten in het niet. Het meeste rumoer veroorzaakten asielzoekers zelf, onder meer met een protestmars naar de campus, over gebrek aan privacy en onduidelijkheid over procedures. Het tegenprotest in september ('onze ouderen en daklozen eerst') werd afgeblazen vanwege gebrek aan boze burgers. Daarna bleef het aan die kant stil.

Lofzang op Nijmegen

Hoe bijzonder is dit? Wat maakt dat burgers vluchtelingen verwelkomen of juist de vuist heffen om ze te weren? De vrijwilligers zelf moeten er een gooi naar doen. "Het stemgedrag verklaart alles", zegt Rens Kroeze: 'linkse stad' Nijmegen zet de poorten gemakkelijker open. Hans Bots, emeritus hoogleraar bij de letterenfaculteit en redacteur van een afscheidskrant voor Heumensoord, wijt het aan slimme communicatie van de gemeente. "De omwonenden, met name in Brakkenstein, zijn tijdig en goed bij de komst van de asielzoekers betrokken."

Jos Wienen, namens de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) belast met het asielbeleid, denkt dat Nijmegen geluk had met de timing: de opening in september viel samen met een grote betrokkenheid in de samenleving, een gevoel van 'er voltrekt zich een groot drama en we moeten iets doen'. In de maanden erna, als de stroom vluchtelingen almaar aanhoudt, slaat de stemming om, analyseert hij. "Was Heumensoord later geopend, dan waren de discussies heftiger geweest." Ook de ligging – ver weg van de bewoners – én de wetenschap 'dat het maar tijdelijk is', droegen volgens Wienen bij aan de positieve houding. Niettemin is de VNG lovend over de "soepele besluitvorming en grote burgerbetrokkenheid", zeker gezien de grootschaligheid van de locatie en de aanhoudende klachten van de asielzoekers. "Chapeau voor Nijmegen."

Pepijn Boekhorst, fractievoorzitter voor GroenLinks in de Nijmeegse gemeenteraad, noemt als Nijmeegse succesfactoren de vele vrijwilligers naast het brede politieke draagvlak. "We hebben als gemeenteraad binnen een week vrijwel unaniem het besluit genomen om

**'WAS HEUMENSOORD
 LATER GEOPEND,
 DAN WAREN DE
 DISCUSSIES
 HEFTIGER GEWEEST'**

'ALS ER ÉÉN GEMEENTE IS DIE DIT KAN DOEN, IS HET NIJMEGEN'

Heumensoord te starten." Ook burgemeester Bruls en wethouder Bert Frings verdienen volgens hem lof. "Zij zijn op het juiste moment voor de troepen gaan staan en hebben gezegd: 'Dit gaan we zo doen'. Zo'n heldere politieke lijn helpt mee." Ook roemt Boekhorst Nijmegen als unieke 'sociale stad'. "Inwoners zijn bereid anderen te helpen en begrijpen de keuze van de gemeente. Als er één gemeente is die dit kan doen, is het Nijmegen." Mederaadslid Grete Visser (D66) wijst op "de gewoonte van de stad om grote groepen mensen te ontvangen", denk aan de Vierdaagse en de jaarlijkse stroom nieuwe studenten. "We zijn gewend aan wisselende groepen mensen en waarderen dat zij onze stad laten bruisen."

Bortsklopperij

Is het terecht, deze borstsklopperij? Stoelt de lofzang op de stad op wetenschappelijke inzichten? Een socioloog die deze vraag kan beantwoorden is Marcel Lubbers. De hoogleraar deed onderzoek naar integratie van migranten en het stemgedrag van PVV'ers. Dat Heumensoord in

Nijmegen goed is geland, noemt hij even bijzonder als voorspelbaar. Drie factoren doen ertoe: omvang van de gemeente, stemgedrag én opleidingsniveau. Hoe groter, linkser en hoger opgeleid de stad, hoe ontvankelijker de bevolking, vat Lubbers samen. "Mensen die D66, GroenLinks en PvdA stemmen, zijn vaker voor een ruimhartig asielbeleid." Maar daarin is Nijmegen niet uniek. "Was Heumensoord opgetrokken in Wageningen, Utrecht of Groningen, dan was waarschijnlijk hetzelfde gebeurd."

Radboud-socioloog Jochem Tolsma, gespecialiseerd in de invloed van woonbuurten op sociale samenhang, is niet verrast door de inzet van al die Nijmegenaren voor Heumensoord. We zijn geneigd te denken dat de argwaan in Nederland toeneemt en dat Nijmegen uitblinkt met zijn goede werken, maar dit druist in tegen de feiten: "Nederland was en is een land met heel veel onderling vertrouwen en een enorm leger aan vrijwilligers." Bij Vluchtelingenwerk Nederland en andere clubs kunnen ze vanwege het overschot hoge eisen stellen, weet Tolsma.

Dat geldt dus in heel Nederland, zij het dat vrijwilligerslegers in steden met meer hoogopgeleiden nog groter zijn. "Zo'n positieve vibe richting migranten mag je in Nijmegen dus verwachten, maar voor steden als Groningen of Utrecht geldt hetzelfde."

Veel gezinnen

Is er in Nijmegen dan niks bijzonders aan de hand? Jawel, zeggen Marcel Lubbers en Jochem Tolsma, maar het bijzondere doet zich voor op Heumensoord. Tolsma wijst op de bewonerssamenstelling aldaar, die – waarschijnlijk niet

'VLUCHTELINGEN HEBBEN ZICH VOORBEELDIG GEDRAGEN'

Werp de naam op van Nederlands grootste noodopvang en de tongen gaan los in de winkel van Harry Pijfers aan de Heyendaalseweg. Niet in het minst die van Pijfers zelf overigens. "Het is niet niks natuurlijk, drieduizend mensen hier in het bos."

"Maar de vluchtelingen hebben zich voorbeeldig gedragen", zegt hij. "Die Syriërs, dat zijn echt aardige mensen. Slim ook, je merkt wel dat die een opleiding hebben gehad." Vooral de eerste weken kwamen veel asielzoekers bij Pijfers over de vloer. Mooi meegenomen, die extra verkoop. Hij wijst op de sigaretten, achter hem, die gingen als warme broodjes over de toonbank. "Maar op een gegeven moment kwamen de vluchtelingen niet meer. Toen was het geld op, denk ik."

In de jaren negentig, toen Heumensoord ook als noodopvang gebruikt werd, was de situatie heel anders, herinnert Pijfers zich nog goed. Toen kwamen de vluchtelingen vooral uit Albanië. "Dat waren heel andere lui. Die hebben mijn hele winkel leeggeroofd." Over de Syriërs niets dan lof. Hoewel: "Ze hebben wel hun maniertjes, hoor. Dat ze binnenkomen en voor-kruipen in de rij. Nou, dan zeg ik wel even dat dat zo niet werkt hier. Maar ik heb niemand betrap op stelen."

Een oudere vrouw legt een zak aardappels op de balie en mengt zich in het gesprek. Leuk en aardig dat wij asielzoekers opvangen, vindt zij, maar ook wel prettig als het bos straks weer leeg is. "Ik wandel elke dag, maar nu niet in het bos. Niet dat ik bang ben voor de vluchtelingen,

maar ik vind het gewoon onprettig dat er zo veel zitten daar." Pijfers liep er voorheen ook vaak met de hond. "Ik moet toegeven dat ik ook niet meer in Heumensoord kom. In het bos kom je toch vooral voor de rust." / Mathijs Noij

Foto: Erik van 't Hullenaar

Vrijwilligers in touw bij tekenles op Heumensoord.

zonder opzet – steeds wordt omschreven als een ‘hoog opgeleide, Engelssprekende Syrische populatie’. “De weerstand groeit makkelijker jegens groepen die anders zijn dan ‘wij’”, zegt Tolsma. Een kloof in etniciteit, leeftijd, religie, kleur of opleiding helpt niet mee. “De Syriërs op Heumensoord staan relatief dichtbij ons, en bovendien huisvest Heumensoord vrij veel gezinnen.” Vergelijk het met de veel kleinere opvanglocatie in Nijmegen Lent, waar honderd laagopgeleide Eritreeërs zijn gehuisvest, allemaal alleenstaande mannen. “Daar was meer weerstand van buurtgenoten.”

Lubbers noemt ook de locatie van belang: Heumensoord staat vlakbij wijken met het ‘gewenste’ profiel. “Was het opvangcentrum opgetrokken bij het Willemskwartier of Dukenburg, dan was het ook in Nijmegen waarschijnlijk een ander verhaal geweest. In die wijken wonen gemiddeld meer PVV-stemmers.” In Enschede koos de gemeente voor noodopvang in nabijheid van dergelijke wijken, en liep de relatie met omwonenden dan ook minder soepel, illustreert de hoogleraar.

De afgelegenheid van Heumensoord, anderhalve kilometer verwijderd van de stadsgrens, vermindert volgens Tolsma de kans op samentrekking van relatief onbekende vreemdelingen in de buurt, hetgeen het beeld in de stad positief beïnvloedt. “Als vluchtelingen niet zo zichtbaar opereren in de stad, voelen mensen zich minder snel bedreigd.”

Beeldvorming

In de beeldvorming over de asielzoekerscentra spelen de media volgens Lubbers een niet te onderschatten rol. Hoe die relatie precies werkt,

is niet zijn expertise, wel is voor hem duidelijk dat de boze burgers onevenredig veel aandacht krijgen. “Ik heb afgelopen maanden talloze journalisten te woord gestaan en benadrukt dat ze ook positieve voorbeelden zoals Nijmegen moesten benoemen, maar dat gebeurde niet of slechts mondjesmaat.”

Tolsma ziet nóg een vertekening in de media, eentje die gunstig uitpakt voor het beeld van Nijmegen: de groeiende weerstand in Nederland tegen vluchtelingen – die zich óók voordoet in Nijmegen – blijft onderbelicht. “Oké, hier zijn geen protesten geweest onder omwonenden, maar het al dan niet uitbreken van rellen zegt niks over de grootte van de weerstand.” Tolsma, die onderzoek doet naar stemgedrag, ziet de steun voor de PVV groeien: in de loop van 2015 steeg in Nederland het percentage kiesgerechtigden met een PVV-voorkeur van 17,5 naar 25. Is Nijmegen een enclave van ruimdenkendheid? Kijkend naar het aandeel PVV-stemmers wél: dat is in deze stad – maar hier niet alleen – veel lager. Maar ook hier stijgt het percentage inwoners dat bij de volgende verkiezingen PVV zegt te zullen stemmen, van 16,5 naar 19,5. Een asielzoekerscentrum in de buurt speelt daarbij geen rol. “De toename van de negatieve houding is niet locatiegebonden”, zegt Tolsma. “Die doet zich overal in Nederland voor, ook onder de hoger opgeleiden.”

Slimmere spreiding

Als de lieve rust rondom asielcentra zo goed voorspelbaar is, waarom dan de locaties niet slimmer verspreid, met alle locaties in de buurt van hoogopgeleid, links en stedelijk Nederland? Dat klinkt logisch, zegt hoogleraar Sociologie

Marcel Lubbers, maar is toch onwenselijk. Voor megalocaties als Heumensoord maakt Lubbers een uitzondering – zoiets kan het beste in een stad als Nijmegen – maar punt is: de hoogleraar verkiest opvang in kleine locaties. Beter voor de integratie, legt hij uit, en bovendien is het beter die inburgering te spreiden over alle lagen van de bevolking. Lubbers verklaart dat het verzet van omwonenden na enige tijd afkalft. “Hoe langer een asielzoekerscentrum er is, hoe minder weerstand in de buurt, totdat zelfs aanvankelijke tegenstanders zeggen: ‘Jammer dat het weer weggaat’. De ontmoetingen kunnen een basis zijn voor meer onderling begrip, en de mogelijkheden daartoe moeten daarom overal een kans krijgen.” Lubbers veronderstelt dat asielcentra zelfs temperend werken op het stemgedrag: aanvankelijke PVV-stemmers kunnen na verloop van tijd anders gaan stemmen. Hij heeft een onderzoeksvoorstel in de maak om dit precies uit te zoeken.

Nu Heumensoord de tenten weer inpakt, kan de vibe van vrijwillige inzet mogelijk overslaan naar andere doelen. D66-raadslid Grete Visser wijst erop dat sociaal Nijmegen wel erg in de ban is geweest van Heumensoord. In het dagelijks leven is zijn manager bij woon-zorgcentrum Boszicht, waar ze afgelopen maanden van bewoners en familieleden ook kritiek kon optekenen. “We hebben hier op Boszicht een stuk minder vrijwilligers dan op Heumensoord, werd er gemopperd. Die onderstroom van verontwaardigde geluiden is óók Nijmegen.” *

Lang leve de

BACTERIA

Bacteriën die afval eten, hoe mooi is dat? In Japan zijn bacteriën ontdekt die plastic laten verdwijnen. Dat geeft hoop: wellicht kunnen microben mensen helpen hun zooi op te ruimen. Op de Nijmeegse campus hebben ze ruime ervaring met bacteriën die dat kunnen. 'Het is een zeldzaam perfecte technologie.'

Tekst: Martine Zuidweg Beeld: iStockphoto

Weinig mensen worden warm van bacteriën. Viezigheid en ziekte, dat zijn meestal de eerste associaties. Maar micro-organismen blijken mensen intussen grote diensten te bewijzen. En wel op een vlak waar die mens zelf grote steken laat vallen: de verwerking van zijn eigen afval. Groot nieuws was daarom de recente ontdekking van een bacterie die flessen van dik plastic eet, de zogenaamde petflessen.

De Japanse microbiologen ontdekten ook het geheim van de bacterie: deze hecht zich aan het plastic, besproeit het met een stofje dat de moleculen opsplijt en zuigt het goedje daarna op. Waarschijnlijk heeft de *Ideonella sakaiensis*, vernoemd naar de Japanse stad Sakai waar hij werd gevonden, zich genetisch aangepast aan met plastic bezaaide vuilstortplaatsen.

Maar deze bacterie is niet de enige van zijn soort die rotzooi opruimt. Op de Nijmeegse campus halen hoogleraar microbiologie Mike Jetten en zijn onderzoeksgroep al jaren bacteriën boven water die dit kunstje beheersen.

Neem de anammoxbacterie, die in staat blijkt om zonder zuurstof het schadelijke ammonium om te zetten in schoon stikstofgas en water.

Schoonmaak

De anammoxbacterie wordt ook daadwerkelijk toegepast als schoonmaker van industrieel afvalwater. De patatfabriek van Aviko, bij het Gelderse Dieren, zet het micro-organisme al tien jaar als zodanig in. En de zuiveringsinstallatie die met behulp van anammox het afvalwater van de fabriek schoonmaakt, doet het beter dan verwacht, blijkt uit evaluaties. Het micro-organisme haalt schadelijke stikstofverbindingen uit het afvalwater met minder energie en minder uitstoot van broeikasgas dan de vroegere zuiveringsinstallatie deed. Bovendien neemt de schoonmaak weinig ruimte in beslag.

Inmiddels zijn verspreid over de wereld meer dan honderd van dit soort zuiveringsinstallaties operationeel. Veel zijn opgezet met behulp van het Friese bedrijf Paques, dat de licentie heeft om anammox toe te passen bij de zuivering van afvalwater en samenwerkt met de Nijmeegse microbiologen. In China, in Binnen-Mongolië, staat sinds een paar jaar de grootste, bij een

fabriek die een voedingssupplement produceert.

Die Chinese installatie werkt met bacteriën die afkomstig zijn van de Gelderse frietfabriek. Toen ze dood bleken te gaan tijdens het vervoer per schip, haalden de Chinezen ze per jumbojet op.

Walhalla

Wereldwijd zijn veel meer zuiveringsinstallaties die gebruikmaken van afstammelingen van de bacteriën van Aviko. Die op hun beurt weer afstammen van de microben die Jetten meenam vanuit zijn oude onderzoeksplek in Delft.

Daan Speth, onlangs bij Jetten gepromoveerd, wil de Nijmeegse oer-anammox wel even laten zien. "Anammox kun je aantreffen in de oceaan en in veengebieden, maar in een lage concentratie", zegt Speth, terwijl hij het lab van zijn afdeling binnenloopt. "En om goed te kunnen zuiveren heb je veel bacteriën nodig."

Hij blijft staan voor een vat oranje vloeistof, die nog het meest wegheeft van aanmaaklimonade. Het vat blijkt een walhalla voor de anammox: in elke milliliter – het is een tienliter vat – krioelen een miljard roodachtig gekleurde bacteriën. De bacteriestam wordt zo al vijftien

BACTERIE

jaar in het Nijmeegse lab in leven gehouden. En de bacterie vindt het er heerlijk, weet Speth.

“Anammox verdubbelt zich bij ons door de ideale omstandigheden bijna wekelijks, we denken dat dat in de natuur maar eens in de paar maanden gebeurt. Dus stel, je zou als fabriek de bacterie uit de oceaan halen, dan begin je met weinig startmateriaal én je moet heel lang wachten.”

Vandaar dat de industrie aanvankelijk aanklopte bij de microbiologen en nu bij de zuiveringsinstallatie van de patatfabriek, die inmiddels een indrukwekkende hoeveelheid anammox bezit.

BACTERIE DIE METHAAN EET

De subsidieverstrekkers zien er wel brood in: water zuiveren met behulp van de bacteriën die de Nijmeegse microbiologen ontdekten. Begin januari kreeg Jetten een Europese subsidie (ERC Proof of Concept Grant) van 150.000 euro om een andere door hem ontdekte bacterie, eentje die methaan eet, naar de markt te brengen. Want ook de methaanetende bacterie zou wel eens van nut kunnen zijn bij de schoonmaak van afvalwater.

Na het zuiveren van afvalwater van fabrieken blijft nu namelijk altijd wat van het broeikasgas methaan achter in het water. Dat gas komt nu nog in de lucht.

“Het is een zeldzaam perfecte technologie”, zegt Speth over het trucje dat anammox toepast om schadelijke stikstoffen af te breken. De schoonmaakmethode die werd gebruikt vóór anammox was vrij omslachtig, omdat zuurstof nodig was om de stikstofverbindingen uit het afvalwater te halen. Dat vereiste een extra motor in de zuiveringsinstallatie om het zuurstof door het afvalwater te pompen. Bovendien kwam bij de reactie broeikasgas vrij (CO_2).

Anammox gooit ammonium en nitriet op één hoop, eet die mix op en zet deze intussen om in onschadelijk stikstofgas. De bacterie heeft voor zijn schoonmaakactie geen zuurstof nodig en dus ook geen extra brandstof. Broeikasgas komt er al helemaal niet vrij. De anammox zet de energie die vrijkomt in voor eigen gebruik: hij houdt er zijn stofwisseling mee op gang.

23 nieuwe soorten

En anammox blijkt niet het enige schoonmaakwonder in het afvalwater van de patatfabriek. Er reizen ook verstekelingen mee. Speth promoveerde vorige maand op onderzoek naar die verstekelingen. Hij gebruikte een nieuwe methode, metagenomics, om ze op te sporen. “Het is moeilijk om bacteriën van elkaar te onderscheiden. Ze zien er onder een microscoop al gauw uit als rondjes of bolletjes. Dat zegt natuurlijk niet zo veel. Met metagenomics kun je ze aan de hand van hun DNA sorteren per soort.”

Speth tapte wat afvalwater af en ontdekte 23 nieuwe soorten. Vijf daarvan zijn onbekende, mysterieuze microben. “Dat was best frustrerend. Je komt iets tegen waarvan je zeker

weet dat het een bacterie is, maar wat niet lijkt op iets wat iemand al eerder heeft gevonden en besproken. Dat maakt het lastig er iets zinnigs over te zeggen. Het is zoiets als dat je alleen zoogdieren en vogels zou kennen, en opeens een haai tegenkomt.”

Maar het lijkt erop dat de verstekelingen die Speth ontdekte, hun eigen trucjes hebben om het afvalwater schoon te maken. Daarmee halen ze het laatste restje koolstof uit de afvalstroom. Wat het water dus nog eens extra schoon maakt.

Uitwerpselen

Of we straks ook het gewone rioolsysteem kunnen schoonmaken met de anammoxbacterie? Jazeker, zegt Mike Jetten. “De manier waarop we nu rioolwater zuiveren is heel duur. We stoppen er heel veel energie in en produceren daarbij ook nog eens broeikasgas.” Dat kan anammox beter, verzekert de hoogleraar, en wel zonder dat broeikasgas vrijkomt. Energie kost het ook niet, integendeel: de schoonmaakoperatie produceert energie. Althans in het lab. “In natuurlijke omstandigheden hebben we veel meer variabelen waarmee we rekening moeten houden.”

Maar in het Rotterdamse riool loopt op dit moment een proef met anammoxbacteriën als schoonmaakploeg en die doen hun werk naar behoren. De proef is zo veelbelovend dat we volgens Jetten maar beter vast rekening kunnen gaan houden met het idee dat de anammox zich ook over menselijke uitwerpselen gaat ontfermen. “Een kwestie van tijd.” *

DE DOOFPOT

Zijn organisaties in toenemende mate in de greep van een doofpotcultuur? Die vraag komt op na meerdere gevallen van geheimhouding aan de universiteit. Hoogleraar Bestuurskunde Michiel de Vries ziet in de samenleving steeds meer doofpotten opduiken. 'Het maakt mensen apathisch en argwanend.'

Tekst: Paul van den Broek / Illustratie: Roel Venderbosch

WINT TERREIN

Bij de koffieautomaat zijn doofpotten fijne smeerolie. 'Weet jij waarom rector Theo Engelen is opgestapt?' 'Wat zou er gebeurd zijn bij de Honours Academy?' Het afgelopen jaar had de Radboud Universiteit enkele 'doofpotaffaires' (zie kader) en dat roept vragen op. Is er een trend? Hoe erg is het eigenlijk, zo'n doofpot? Is het niet vanzelfsprekend dat bestuurders zaken onder de pet willen houden? De Nijmeegse hoogleraar Michiel de Vries, die regelmatig publiceert over bestuurlijke transparantie, buigt zich over de vragen. Maar met één disclaimer: op de Radboud-casussen gaat hij niet inhoudelijk in ("daar weet ik het fijne niet van"), wel analyseert hij het verschijnsel doofpot. En daarvan zijn er volgens hem steeds meer.

Bonnetje

Michiel de Vries keerde onlangs terug van een driejarig verblijf op Aruba, dat hem een nóg groter voorvechter maakte van transparantie in organisaties. De overheid aldaar had er een handje van zaken geheim te houden. Bijvoorbeeld over toenemende financiële tekorten en over relaties tussen overheid en bedrijfsleven. De Vries, die aan de Universiteit van Aruba een leerstoel *good governance* bekleedde, legde een cultuur van corruptie en vriendjespolitiek bloot. "Daarom is openheid zo belangrijk", zegt De Vries. "Informatie is onontbeerlijk om de top van een organisatie te kunnen controleren. Als je niet weet hoe het zit, kun je ook niet tot oordelen komen."

Het afdekken van de waarheid is volgens De Vries schering en inslag, zo illustreert hij met een hele lijst voorbeelden. De Vries noemt de corruptie in Indonesië en de bombardementen

op Syrië en Irak. En dichterbij huis de kosten gemoeid met het onderhoud van de koninklijke sloep en een hele lijst maatregelen van het huidige kabinet. "Rutte en zijn ploeg proberen op allerlei dossiers de informatie zo lang mogelijk achter te houden." De Vries noemt de misstanden rondom de persoonsgebonden budgetten, de flexwet en het 'bonnetje van Teeven'. "Het is steeds vaker beleid om relevante informatie niet vrij te geven."

Complot

Waarom organisaties zaken graag onder de pet houden? De Vries: "Informatie is macht: als ik weet hoe het zit en jij niet, heb ik meer macht." De groeiende drang om zaken af te dekken is volgens de hoogleraar een reactie op het populisme. Populistische partijen wakkeren boosheid en onvrede aan. Leiders proberen die te temperen door niet alles te vertellen. "Maar achteraf komen de zaken toch naar buiten en worden de mensen nóg bozer. Bestuurders moeten minder bang zijn; angst is altijd een slechte raadgever."

De Vries doet zijn oproep voor meer transparantie omwille van de kwaliteit van het beleid. Beleid is méér dan besluiten er snel doorheen jassen, zegt hij. Het gaat óók om draagvlak, en daar schort het aan als mensen niet weten wat er speelt. "Door kennis te centraliseren, kun je weliswaar heel snel besluiten nemen, maar de legitimiteit is in het geding." Een wildgroei aan doofpotten zet uiteindelijk de democratie op het spel. "Het gaat om het afwegen van belangen, dan moeten alle belanghebbenden over de informatie kunnen beschikken." De impact reikt volgens De Vries tot ver buiten de Tweede Kamer. "Informatie achterhouden voor het parlement is een zonde, maar realiseer je ook wat

CAMPUSGEHEIM (I)

HET VERTREK VAN RECTOR THEO ENGELN

Wanneer: oktober 2014 tot heden

De kwestie: Theo Engelen was pas een jaar in functie als rector magnificus (hij zou vier jaar willen volmaken) toen in oktober 2015 zijn aftreden bekend werd gemaakt. 'Persoonlijke redenen' zouden het vroegtijdig vertrek motiveren, waarbij Engelen de media op het hart drukte "niet te vragen naar de achterliggende overwegingen om de functie neer te leggen". Engelen en zijn twee collega's in het college van bestuur hebben afgesproken over de zaak te zwijgen. "De geschiedenis leert dat de waarheid altijd aan het licht komt", zei Engelen tegen Vox. Maar ook hijzelf houdt de lippen stijf op elkaar.

CAMPUSGEHEIM (II)

HONOURS ACADEMY: ONDERZOEK NAAR MISSTANDEN

Wanneer: september 2014 tot en met januari 2016

De kwestie: Na klachten over vermeende misstanden binnen de Honours Academy gelastte het college van bestuur een onderzoek naar drie medewerkers. De klokkenluidersregeling werd van kracht, waardoor tijdens het onderzoek geheimhouding gold voor alle betrokkenen. De onderzoeken werden weliswaar in januari 2015 afgerond, maar de zwijgplicht bleef nog een jaar gelden, tot de uitspraak van de kantonrechter in de ontslagzaak van een van de medewerkers. De rechter oordeelde dat de zwijgplicht te lang van kracht was geweest.

CAMPUSGEHEIM (III) BENOEMING VAN DE RECTORES MAGNIFICI

Wanneer: tot heden

De kwestie: Voor de benoeming van de rectores magnifici geldt sinds jaar en dag 'het geheim van Soestdijk'. Hoewel de rector geldt als de meest publieke figuur in het driekoppig college van bestuur, blijft de benoeming – sinds 1972 in de regel om de vier jaar – een vertrouwelijke procedure in handen van het Stichtingsbestuur. Die procedure gold bij de eerste Radboud-rector in 1923, en geldt onverkort bij de benoeming volgende maand van rector nummer 56, Han van Krieken. Vorig jaar stak het pleidooi voor de gekozen rector weer eens de kop op in een petitie van het Platform Hervorming Nederlandse Universiteiten, waarin ook werd gepleit voor verkiezingen voor faculteitsdecanen.

het effect is op de samenleving." Te veel doofpotten corrumperen een gemeenschap, analyseert de hoogleraar. "Mensen worden cynisch, argwanend en apathisch, keren zich af, en bij gebrek aan feiten neemt het geroddel toe. Uiteindelijk wordt alles gezien als een complot."

Privacy

Een doofpot in een universiteit is voor De Vries al helemaal een gruwel. Wetenschap en onderwijs beginnen en eindigen immers met vrije beschikbaarheid van informatie. Hij wijst op de reactie van de Turkse overheid op de kritische media en academici, waarover het fijne niet bekend wordt gemaakt. De Vries weet van een door 1500 Turkse wetenschappers ondertekende petitie, die de regering oproept tot openheid over de oorlog met de Koerden. "Academici worden gehinderd in hun werk, behandeld als criminelen en bedreigd. De regering dekt dat alles af."

Zijn eigen ervaring is dat hij steeds vaker moet duwen en trekken om aan gegevens te komen, in weerwil van de *big data* die overal beschikbaar zouden zijn. "Wat openbaar is, is niet het meest relevant en wat voor mij wél relevant is, is niet het meest transparant. Je moet blijven doorvragen."

'HET IS VOOR EEN ORGANISATIE VAN BELANG TE WETEN WAAROM EEN BESTUURDER TERUGTREEDT'

De Vries richt zijn roep om transparantie aan alle organisaties die met publiek geld zijn gefinancierd, dus ook universiteiten. Wat hem betreft mag het publiek weten waarom een leider opstapt. "In algemene zin is het voor een organisatie van belang te weten waarom een bestuurder terugtreedt. Leiderschap betekent ook verantwoording afleggen." Er zijn uitzonderingen: als een bestuurder vertrekt om gezondheidsredenen of als de privacy in het geding is, kan het deksel op de pot blijven. De Vries bedoelt hiermee uitdrukkelijk niks te beweren over de terugtrekking van rector Theo Engelen vorig jaar, waarvoor geheimhouding geldt. Sowieso boeien wisselingen in leiderschap hem niet zo. "Dat wordt nogal overschat."

De Vries stelt vast dat de transparantie binnen organisaties in toenemende mate onder druk staat. Onderzoek leert dat de doofpot klaarstaat als het rondom een organisatie onrustig is. "Als het beleid polariseert, vermindert de transparantie. Onderlinge concurrentie bij het binnenhalen van geld bijvoorbeeld resulteert in de neiging zaken onder de pet te houden." Ook een rol spelen: groeiende interne tegenstellingen, de grootte van de instelling én het aandeel mannen in de top. "Het is ook een genderdingetje, zij het bescheiden. Vrouwen hebben iets meer neiging tot openbaarheid dan mannen."

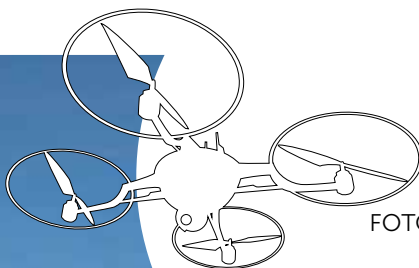
Een troost voor wie openheid nastreeft is dat 'de waarheid altijd aan het licht komt'. De Vries nuanceert die volkswijsheid. Het kan ook te laat zijn. "Niet alles hoeft meteen geopenbaard te worden, dat kan ook achteraf in een proces. Maar het is essentieel dat de openheid op een redelijke termijn volgt, zodat de betrokkenen zich nog een oordeel kunnen vormen. Wat hebben we eigenlijk besloten? Het is goed voor organisaties als ze lessen kunnen trekken, en daar hebben ze op tijd informatie voor nodig." *

HUIS VOOR KLOKKENLUIDERS

Volgens hoogleraar Michiel de Vries zou 4 procent van alle Nederlandse werknemers wel eens de klok willen luiden, maar ziet het leeuwendeel daar uit angst vanaf. "Dat is te begrijpen, de klokkenluider is onvoldoende beschermd." Een gang naar de pers is volgens hem te verkiezen boven het volgen van de interne procedures. "De regeling keert zich te vaak tegen de klokkenluiders zelf." In juli treedt de nieuwe wet Huis voor klokkenluiders in werking. De spelregels: de klokkenluider meldt een vermoeden van misstand binnen de eigen organisatie, waarna een intern onderzoek volgt. Het rapport daarvan gaat in

beginsel geanonimiseerd naar de klokkenluider en andere betrokkenen. Geeft de organisatie niet thuis, dan kan de klokkenluider de misstand extern melden bij inspectie of toezichthouder of naar de media stappen. Een klokkenluider die de juiste stappen volgt, geniet bescherming. De wet zegt niks over de noodzaak om bevindingen geheim te houden. De Radboud Universiteit verrichtte sinds de invoering van haar klokkenluidersregeling (in 2011) twee onderzoeken onder deze regeling, waarvan de resultaten geheim zijn gebleven. Dit druist in tegen het pleidooi van het Adviespunt Klokkenluiders voor transparantie.

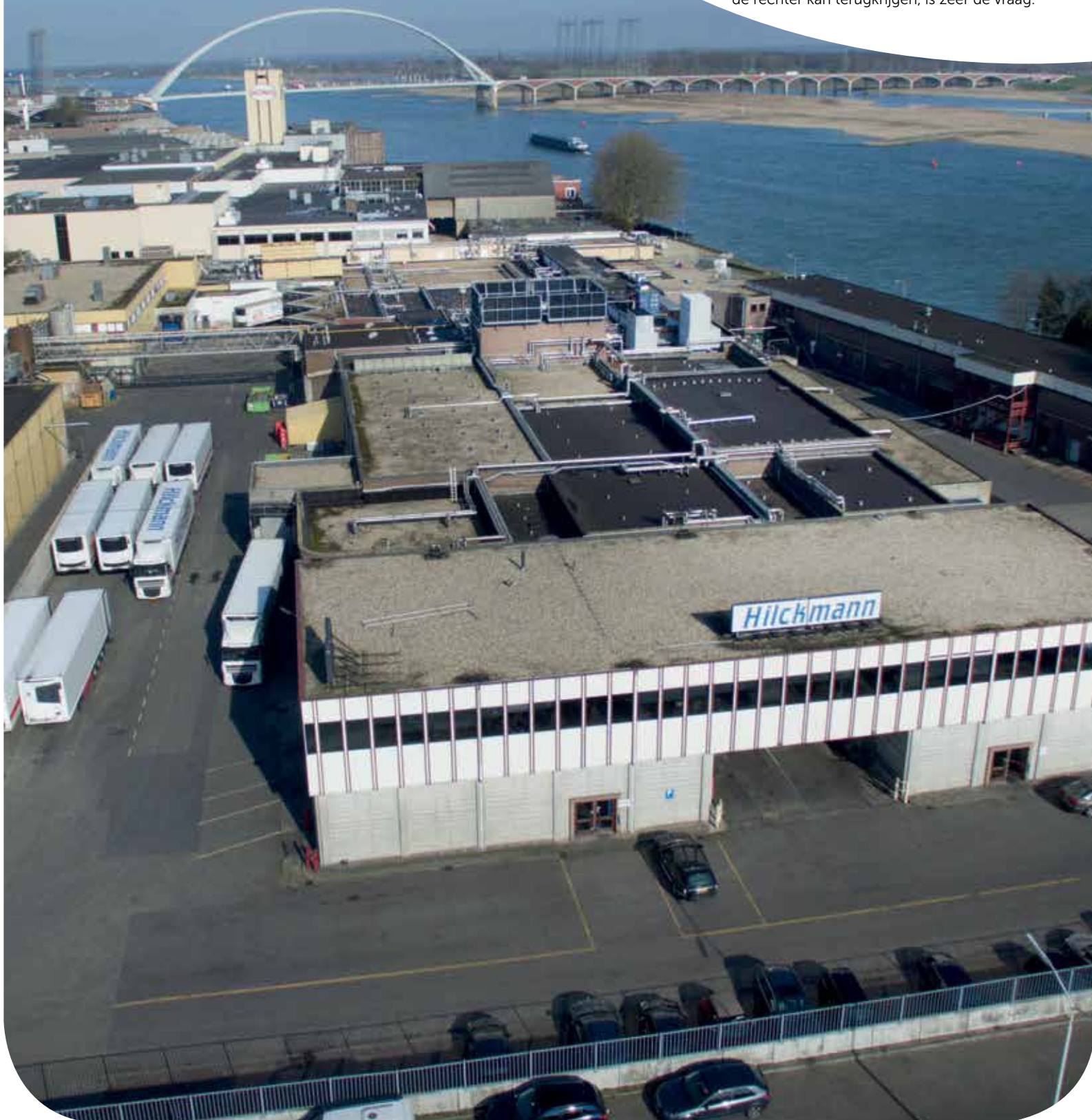
Marjolijn Nicolai van het Adviespunt: "Verstandig omgaan met de interne meldregeling is géén volledige geheimhouding." Hoogleraar Bestuursrecht Raymond Schlössels ziet veel voordelen in de nieuwe wet, die onafhankelijk onderzoek op verzoek van de klokkenluider mogelijk maakt, ook naar benadeling van diegene. "Dat biedt voldoende garanties. De procedure volgen prevaleert daardoor boven een gang naar de pers, die voor de klokkenluider kan resulteren in bijvoorbeeld ontslag of strafvervolgung." Ook Nicolai is van mening dat de nieuwe wet de klokkenluiders voldoende waarborgen biedt.

DRONEVLUCHT

FOTOGRAAF GERARD VERSCHOOTEN BEKIJKT NIJMEGEN
VAN BOVEN. VOX LEGT UIT WAT HIJ ZIET.

Is de gemeente Nijmegen voor 21 miljoen euro de boot in gegaan met de koop van slachterij Hilckmann? Het lijkt erop. De gemeente ging schoorvoetend akkoord met het miljoenenbedrag. Voorwaarde was dat het bedrijf in Haps zou doorgaan, zodat er geen banen verloren zouden gaan. Bovendien heeft de gemeente grootse woningbouwplannen met de kade in Nijmegen-West. En toen was daar opeens het nieuws: Hilckmann failliet, verhuizing van de baan. Of Nijmegen haar geld via de rechter kan terugkrijgen, is zeer de vraag.

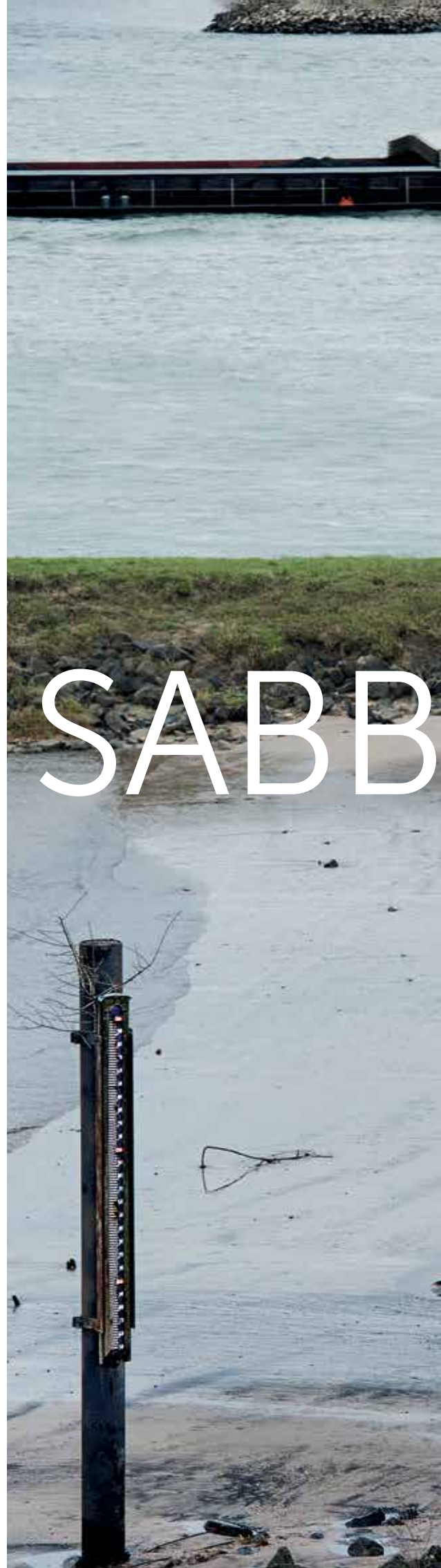

ZWAAR MAN, ZO'N

SABB

Jaloerse reacties krijgt hoofdredacteur Annemarie Haverkamp als ze vertelt dat ze vier maanden vrij heeft om aan een boek te werken. Maar het is niet alle dagen feest. De druk om 'iets' te laten zien is groot. Andere Radboud-medewerkers blijken daar ook last van te hebben. Om van de stress vooraf nog maar te zwijgen. 'Ik vind een sabbatical geen luxe.'

Tekst: Annemarie Haverkamp / Foto's: Bert Beelen

ATICAL!

Veertienhonderd woorden! Ik kom juichend thuis. Topdag gehad. Zo heerlijk productief. Als ik zo doorga, komt dat boek er wel. De dag erna volgt de kater. Ik zit op mijn schrijfplek in Millingen aan de Rijn en volg elk vrachtschip dat over de rivier voorbij glijdt. Geen fatsoen-

lijke zin komt uit mijn vingers. Mijn fictieve hoofdpersoon ijsbeert door mijn hoofd. Hij weet niet hoe het verder moet met hem. Ik weet het ook niet. Grommend kom ik thuis. Weer een kostbare sabbatical-dag verloren.

Vier maanden ben ik weg van de universiteit om aan een roman te werken. De moeilijkste vraag deze weken: "Hoe gaat het met je boek?" Die vraag voert de druk op. Ik moet straks iets laten zien. Dat jullie niet denken dat ik maar wat loop te lanterfant.

Calvinistisch denken

Zo denken past niet bij een sabbatical, vindt sociaal geograaf Lothar Smith. Het is te veel gericht op het product, waar tijdens een sabbatical juist het proces centraal zou moeten staan. "Calvinistisch", vindt hij mijn denkwijze. Heel erg Nederlands ook, zegt de universitair docent die opgroeide in Zuid-Afrika. Maar hij herkent het wel, die neiging om iets te laten zien. Zelf is hij net terug van een verlof van drie maanden. En hij vond het helemáál niet leuk als mensen suggereerden dat hij 'vakantie' had. "Ik heb een onderzoeksvoorstel geschreven over wat ik in die drie maanden wilde bereiken. Zo legde ik verantwoording af aan de faculteit, maar ook aan mezelf."

TIP VAN LOTHAR SMITH:

**'Pak minimaal
drie maanden
aaneengesloten vrij**

(want de eerste weken ben je je werk aan het afronden en de laatste week bereid je je werk alweer voor).'

TIP VAN PAUL SARS:

‘Neem de eerste drie weken van je sabbatical vrij om af te kicken van de drukte.’

SABBATICAL DRAAGT BIJ AAN GELUK

Worden we aantoonbaar gelukkiger van een sabbatical? Ja, denkt hoogleraar Ap Dijksterhuis. Amerikaanse onderzoeken wijzen uit van wel – in Amerika is het sabbatical veel meer ingeburgerd. “Je stress-niveau daalt.” Ook bij vakanties is dat het geval, maar de effecten daarvan werken minder lang door. Dijksterhuis ging er in 2010 acht maanden tussenuit. Zijn doel: ‘ongebreideld’ lezen. “Ik kwam in de boeken die ik las steeds uit op geluk.” Zo kwam hij op het idee daar onderzoek naar te doen en later op het idee er een boek over te schrijven. Ook over sabbaticals las hij veel. Zijn conclusie is dat we er te weinig aan doen in Nederland. Willen we de wetenschap creatief en geïnspireerd houden, dan kunnen we het sabbatical maar beter serieus nemen. Om op goede ideeën te komen, zijn twee voorwaarden van belang: “We moeten ons hoofd volstoppen met informatie. Dat kan door veel te lezen en te praten met anderen. Zo gaan we associëren. Als tweede hebben we een schoon hoofd nodig, vrij van beslommeringen en zorgen.” Tijdens een sabbatical lukt dat. In

het dagelijks leven niet. “In de academische wereld is steeds minder tijd voor het primaire proces.” Het

gevoel van ‘ik kan niet gemist worden’ moeten we vooral negeren, zegt Dijksterhuis. Niemand is onmisbaar. Die druk leggen we met name onszelf op. De stress die toeneemt in aanloop naar een sabbatical, is vergelijkbaar met vakantiestress.

“Mensen zijn twee, drie weken voor hun zomervakantie vaak zo druk, dat ze zich op het randje van een burn-out bevinden als ze vertrekken.” Zijn advies om een sabbatical enigszins relaxed in te gaan: prop geen jaar werk in een half jaar tijd. Maak een realistische planning. Dijksterhuis is vaker een paar maanden weg geweest. Ook op reis door Azië kun je prima nadenken en je hoofd schoonmaken, heeft hij ervaren. “En soms las ik een schrijfweek in. Dan sluit ik me op om alleen maar te lezen en te schrijven. Dat is ook een soort sabbatical.”

In 2015 verscheen van Ap Dijksterhuis het boek *Op naar geluk. De psychologie van een goed leven*.

Smith ging naar Ghana en Zuid-Afrika om onderzoek te doen. “Ik had eens een professor die altijd vertelde over het veldwerk dat hij dertig jaar eerder had gedaan. Toen dacht ik: ‘zo wil ik nooit worden.’” Zijn sabbatical vindt hij van belang om een “empirische band te onderhouden” met de landen en thema’s waar hij verstand van zegt te hebben. Maar eigenlijk vindt hij zo’n periode minstens zo belangrijk om creativiteit de ruimte te geven. Als wetenschapper moet je het hebben van je vernieuwende ideeën, toch? In de waan van de dag ploppen die meestal niet op.

Op de Radboud Universiteit geven medewerkers op verschillende manieren invulling aan een sabbatical. Zo is er het onderzoekssabbatical, kun je een paar maanden werken aan een universiteit in het buitenland, word je in staat gesteld te werken aan een boek (al dan niet als resultaat van wetenschappelijk onderzoek) of maak je eindelijk die wereldreis. Of je druk voelt om iets te bewijzen, hangt deels af van het doel dat je hebt met je sabbatical.

To-dolijstjes maken

In mijn geval: die druk zou er helemaal niet hoeven te zijn. Ik heb mijn vrije dagen zelf gespaard en schrijf geen boek voor Vox. Het is mijn eigen project, waar niemand op zit te wachten. Maar toch, het besef dat een sabbatical straks weer voorbij is, draagt niet bij aan een ultiem gevoel van ontspanning.

Paul Sars nam in december 2012 acht maanden vrij om te werken aan een boek over de Duitse dichter Paul Celan. Hij was zeven jaar decaan geweest van de faculteit Letteren en ging in overleg met de nieuwe decaan eindelijk zitten voor zijn schrijfproject. Het boek lag in het verlengde van zijn onderzoek. “Mijn afscheid was een fantasie feest met een concert in de aula”, herinnert hij zich. “Meteen daarna werd ik verkouden. De hele kerstvakantie lag ik in bed.”

Morgen begin ik aan mijn boek, dacht Sars elke dag. Hij was streng voor zichzelf, wilde niemand zien. De hoogleraar stond steeds een beetje vroeger op. “Mijn kinderen zeiden: ‘papa, je bent nog gekker dan toen je nog gewoon naar je werk ging.’” Liefst bleef hij binnen, want op straat sprak een oud-collega hem eens aan. “Zo meneer Sars, hoort u niet op kantoor te zitten?” Een schuldgevoel bekwam hem. Hij maakte dagelijks een to-dolijstje. Tot hij zichzelf to-dolijstjes van to-dolijstjes zag maken. “Ik merkte dat ik de draad een beetje kwijt begon te raken.”

De oud-decaan bleef ziek. Zijn hele lichaam leek te deserteren. Via huisarts en bedrijfsarts belandde hij in het ziekenhuis. Hij werd in de acht maanden van zijn sabbatical drie keer geopereerd, onder meer aan zijn darmen. Daarnaast kreeg hij de diagnose burn-out.

Achteraf kan hij het wel verklaren: “De laatste maanden voor mijn sabbatical waren extreem hectisch. Ik wilde dit nog afmaken en dat nog. We hebben drukke banen op de universiteit. Niet alleen ik, als decaan, maar iedereen, ook de secretaresse en de portier. We gaan maar door.”

Die ellendige mail

Herkenbaar, vindt Lothar Smith. Om zijn sabbatical te ‘verdienen’, moest hij de studiejaren ervoor honderd extra

DIT DEDEN ZIJ MET HUN SABBATICAL

Fietsen door Afrika

Mo Tiel, projectmanager ISC (ICT Servicecentrum), fietste in 2014 in zes maanden van Kenia naar Zuid-Afrika. Tien landen deed ze aan. "Als student wilde ik al naar Afrika fietsen", vertelt ze. Tiel plaatste een advertentie voor fietsmaatjes, volgde een fietsreparatiecursus en begon met drie mannen en drie vrouwen aan de reis. Na twee maanden splitsen de vrouwen zich af om de mannen op de eindbestemming weer te treffen. Overnachten deden de dames meestal in een tentje, bij een lodge of in een dorp. Gevaarlijk? Nee, zegt Tiel. Niet als je goed voorbereid bent. "De mensen onderweg zijn zo vreselijk vriendelijk." De woestijn van Namibië was een twijfelgevalletje. Zonder een enorme voorraad water – lastig meenemen op de fiets – is die tocht levensgevaarlijk. "We hebben met een toerist met een auto afgesproken dat hij op verschillende plekken flessen water zou achterlaten voor ons. Hij deed er een briefje bij met het verzoek van het water af te blijven omdat het bestemd was voor drie fietsers."

Tiel kwam blakend van zelfvertrouwen terug van haar reis. "Ik had het gevoel van 'ik heb het gedaan' en 'ik kan dit'." Ze was de aanvoerder geweest van het stel. Daar heeft ze veel van geleerd. In haar werk op de universiteit kan ze daar wat mee. Bovenal heeft ze iets om voor altijd op terug te kijken. "Ik heb genoten."

TIP VAN MO TIEL:

'Maak je droom waar. Heb je geen droom, bedenk er dan een.'

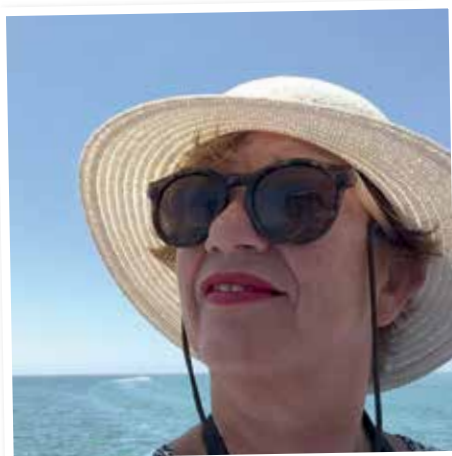
Schrijven in de Algarve

Monique Leyenaar, hoogleraar Vergelijkende politicologie, huurde voor zeven maanden een huis in de Algarve. "Ik heb de luxe dat mijn man gepensioneerd is, we konden samen weg", vertelt ze. "Er was een soort torenkamer waar ik kon werken." In Portugal schreef Leyenaar zes hoofdstukken van het boek over vrouwelijke ministers waar ze aan werkt. "Ik werkte elke dag van 's ochtends zeven tot een uur of drie 's middags. Daarna gingen we boodschappen doen of lekker naar buiten." "Als je een boek wilt schrijven, is een sabbatical absoluut noodzakelijk", vindt Leyenaar. "Je moet achter elkaar door kunnen schrijven. Je kan niet af en toe een dagje vrij nemen om eraan te werken, je bent al een dag bezig om er weer in te komen." In september 2015 kwamen Leyenaar en haar man terug naar Nijmegen. Ze ging weer aan het werk, maar er lagen nog twee hoofdstukken op haar te wachten. Die zijn pas net af. "Die hoofdstukken zijn niet slechter, maar hebben me wel veel meer inspanning gekost", zegt de hoogleraar. De rust in de Algarve kwamen haar denken ten goede. "We hebben ook heerlijk vakantie gevierd."

TIP VAN LEYENAR:

'Als je toch gaat, zoek dan een plek die aangenaam is.'

Verse thee drinken in Nijmegen

Marcel Wissenburg, hoogleraar Politieke theorie, bleef vijf maanden thuis in Nijmegen. Wat het lekkerst was? "Gewoon veertig uur in de week werken. Dat is bijna vakantie." Op de faculteit besteedt hij minstens zestig uur per week aan onderwijs, onderzoek en bestuurstaken. Wissenburg wilde tijdens zijn sabbatical "vijf jaar vakliteratuur inhalen". Dat was een eitje, want de oogst viel tegen. "In mijn vakgebied verschijnen steeds minder monografieën en meer artikelen. Mensen hebben geen tijd meer om hele boeken te schrijven." De hoogleraar permitteerde zich dagjes weg voor advieswerk. Hij noemt een 'diner pensant' bij het ministerie van Binnenlandse Zaken en een denkdag bij de TeldersStichting. "Dat doe je anders niet, want op en neer naar Den Haag reizen voor een vergadering kost je een dag." Terwijl hij ooit de wetenschap in ging om juist dát te doen: ideeën uit de wetenschap toepasbaar maken voor de samenleving.

Wissenburg maakte tijdens zijn sabbatical, dat in februari afliep, de rekening op van 25 jaar werken aan de universiteit en bedacht ideeën voor de toekomst. Zo'n vrije periode noemt hij "heel gezond". Hij nam de tijd om thee te trekken van echte bladeren in plaats van 'die vieze zakjes' te gebruiken. "Ik zat op het randje van een burn-out."

TIP VAN

MARCEL WISSENBURG:

'Wees niet overambitieuze (er zijn mensen die complete boeken willen schrijven). Gebruik de tijd om bezigheden terug te schroeven.'

uren onderwijs geven. Met de tong op zijn schoenen begon hij aan zijn vrije periode. “Ik weet niet of ik het nog eens zou doen, op deze manier sparen voor een sabbatical”, zegt hij. “Ik vind het nogal een investering.” Daarbij: het duurde lang voor hij los was van Nijmegen en de Radboud Universiteit. Want het feit dat je de deur achter je dicht hebt getrokken, betekent niet dat je hoofd leeg is. En die ellendige mail, die gaat natuurlijk gewoon door. “Dan krijg je berichtjes als ‘Lothar, ik weet dat je op sabbatical bent, maar wil je toch even...’ Daar reageer je op. Je wilt mensen niet in de steek laten.”

Ik mail met hoogleraar Anneke Smelik in New York. Eerst krijg ik een keurige afwezigheidsassistent die meldt dat mevrouw Smelik tot de zomer op onderzoeksverlof is en haar e-mail onregelmatig leest. Maar ja hoor, de hoogleraar Visuele cultuur mailt direct terug. ‘Bel me maar op mijn Amerikaanse nummer.’ Zeker, vindt ook zij, het is wel een heleboel gedoe voor je uiteindelijk kunt vertrekken. “Als onderzoeker heb je het altijd druk. De vorige keer dat ik op sabbatical ging, was ik zó verschrikkelijk moe.”

Smelik vindt het dan ook geen luxe, een sabbatical. Anders dan vroeger gaat de werkmail gewoon door. En de eerste maand van zo’n periode heb je sowieso nodig om klusjes af te maken, is haar ervaring. Daarna begin je pas. Momenteel is ze *visiting scholar* aan The Graduate Centre van CUNY, de City University of New York. Ze kijkt hoe daar onlangs een nieuwe modestudie is opgezet, doet onderzoek en legt nieuwe contacten. “Mijn vorige sabbaticals in Londen, Parijs en Lancaster hebben een boel opgeleverd. Ze leidden tot nieuwe boeken en conferenties. Mijn productiviteit schiet altijd omhoog na zo’n verlof. Ik heb nieuwe ideeën en kan er twee, drie jaar op teren. Heerlijk.”

TIP VAN ANNEKE SMELIK:

‘Regel je sabbatical op tijd, begin minstens een jaar van tevoren met organiseren.’

Snakken naar collega's

Zie daar de winst voor de werkgever. Sabbatical-gangers komen opgeladen terug. Vol nieuwe plannen en reflecties op hun werk. Is dat in mijn geval ook zo? Profiteert Vox (of de Radboud Universiteit) van mijn sabbatical? Ja, durf ik te zeggen. Ik ben dan wel niet heel ver weg van de universiteit – en doe stiekem ook nog wat klusjes – maar met

Annemarie Haverkamp op haar schrijftafel

mijn hoofd ben ik in een andere (fictieve) wereld. Ik lees me suf en krijg een andere kijk op de journalistiek. De automatische piloot is uitgeschakeld en ik moet mezelf nieuwe vaardigheden aanleren. Fictie schrijven heb ik nog nooit gedaan en haalt me gruwelijk uit mijn comfortzone. Soms is het zo erg dat ik snak naar mijn veilige redactie en naar een collega die koffie haalt en mijn stilte doorbreekt (nog meer winst voor de universiteit: ik realiseer me dat ik echt een heel toffe baan heb!)

Uiteraard is een sabbatical ook gewoon ‘leuk’. Anneke Smelik probeert elke dag naar een museum of een theater te gaan in The Big Apple. Lothar Smith vond het geweldig om weer eens door zijn geliefde Afrika te reizen. Met Paul Sars kwam het ook goed: na acht maanden ziekte en mindfulnessstraining, begon hij alsnog aan zijn boek en schreef het af. En ik? Ik zat af en toe midden op de dag in de bioscoop. Gewoon, omdat het kon. ★

**Mocht u zich na lezing van dit artikel afvragen: “Hoe gaat het met je boek?” Dank u, het gaat goed. Er is een begin, er is een structuur en op een dag komt het af. Dit artikel schreef ik ná mijn sabbatical.*

TIP VAN ANNEMARIE HAVERKAMP:

‘Doe het.’

HOE SPAAR JE VOOR EEN SABBATICAL?

In de CAO (artikel 5.5) staat dat universiteitsmedewerkers gedurende drie tot vijf jaar extra vakantie-uren kunnen wegzetten voor een langere verlofperiode. Onder het wetenschappelijk personeel gingen in 2015 vijftig mensen op sabbatical leave (in 2014 waren dat er 77, in 2013 65 en in 2012 56). Doen ze in die periode onderzoek voor de universiteit, dan krijgen ze een vergoeding voor de onkosten die ze maken. Van het ondersteunend personeel maakten in 2015 dertien medewerkers gebruik van de regeling verlofsparen (2014: 10, 2013: 11, 2012: 5). Deze cijfers zeggen niet alles, zegt Wilma de Koning namens het college

van bestuur. Soms maken werknemer en leidinggevende individuele afspraken over langdurig verlof. Zo is er ook de optie om extra vakantiedagen te kopen via FLeX of om vakantiedagen achter elkaar op te nemen. Wie behoefte heeft aan een sabbatical, kan zich dan ook het beste melden bij zijn of haar directe baas. De steun van de universiteit is er. De Koning: "Als medewerkers even afstand nemen van hun werk om na te denken over hun carrière of over hun eigen ontwikkeling, is dat goed. Zo blijven ze aantrekkelijk voor de arbeidsmarkt, zowel binnen als buiten de universiteit."

COLUMN

PH-neutraal

PH-neutraal is medewerker van de letterenfaculteit van de Radboud Universiteit.

Jet

Ik ben eerlijk gezegd nooit een grote fan geweest van Bussemaker, en al helemaal niet toen ze een paar jaar geleden het instituut waar ik toen nog werkte financieel de nek om wilde draaien – al gebiedt de eerlijkheid te zeggen dat daar vooral haar staatssecretaris voor verantwoordelijk was. Toch levert zo'n bedreiging van je carrière weinig warme gevoelens op voor welke bewindspersoon dan ook op Onderwijs, Cultuur en Wetenschap. En dan is ze nog politicoloog ook... Nu is dat laatste wellicht de reden dat er ook nog weleens wat zinnigs uitkomt. Zoals deze week. Geheel tegen de academische tijdgeest in, riep de minister opeens dat Nederlands de hoofdtaal moet blijven in het hoger onderwijs. Waar de gekste vakken overal opeens in het Engels gegeven worden – door Nederlandse docenten, voor Nederlandse studenten over puur Nederlandse onderwerpen – vindt Bussemaker dat dat niet de standaard zou moeten zijn. Het gebruik van de Engelse taal zou een meerwaarde moeten hebben, en anders doen we het gewoon in het Nederlands. Hè, hè.

Ik erger me al jaren groen en geel aan die hang naar Engelstalige universiteiten. In het onderwijs zou het gebeuren om buitenlandse studenten aan te trekken – maar de overgrote meerderheid daarvan komt uit de grensstreek en is buitengewoon capabel om Nederlands te leren. En zijn ze dat niet, dan is het de vraag of ze iets te zoeken hebben op een Nederlandse universiteit, hetgeen ook geldt voor hen die uit andere buitenlandse ons hoger onderwijs bezoeken. Kwestie van inburgeren, nietwaar? Maar ik erger me misschien nog wel meer aan de drang om in het Engels te publiceren.

De eis om te schrijven voor internationale *peer-reviewed* tijdschriften pakt voor een aantal vakgebieden behoorlijk kolderiek uit. Om maar een volstrekt willekeurig voorbeeld te noemen: mijn oude stiel, de Nederlandse parlementaire geschiedenis. Daar zit letterlijk geen hond op te wachten in het buitenland. Welke Amerikaan is geïnteresseerd in de wederwaardigheden van pak 'm beet het eerste kabinet-Biesheuvel? Maar het moet, en dus wordt er onderzoek gedaan voor drie internationale vakgenoten terwijl het vaderlandse publiek wordt vergeten.

Doe dus maar weer gewoon Nederlands op de uni. Da's voor veel docenten en studenten al moeilijk genoeg!

Je kunt natuurlijk alle stadskranten uitpluizen, honderden sites afgaan of je abonneren op een veel te frequente nieuwsbrief om erachter te komen wat Nijmegen komende maand te bieden heeft op cultuurgebied. Maar je kunt ook gewoon achterover leunen en vertrouwen op de mening van vier Vox-deskundigen.

ZIEN

MAARTEN VAN GESTEL (20)
STOPTE MET DE FILMACADEMIE
OM FILOSOFIE TE GAAN
STUDEREN IN NIJMEGEN.

GOSHORT! HOMEGROWN 2, THE B-SIDE OF ESTEL

10 april, LUX

13.00 uur. Kaarten vanaf
7 euro.

GOSHORT! OSCAR SHORTS

9 april, LUX

Geen zin om anderhalf uur lang naar people-staring-out-of-windows of ander kunstfilmgedoe te kijken? Zie de Oscarnominaties dan als een garantie voor gewone, degelijke films. Kaarten vanaf 7 euro.

GOSHORT! CINEMATIC VR

6-10 april, LUX

Sciencefiction wordt werkelijkheid: films kijken terwijl je er middenin zit. Beleef dit historische moment en mis deze unieke VR-cinema-ervaring niet. Kaarten vanaf 7 euro.

DE B-KANT IN B

Overdag fotograaf en beeldredacteur voor de Radboud Universiteit, in zijn vrije tijd kunstenaar en filmmaker. Dick van Aalst debuteert dit jaar op filmfestival GoShort!

Tekst: Maarten van Gestel / Foto: Dick van Aalst

“Iedereen wordt beïnvloed door zijn omgeving”, zegt filmmaker Dick van Aalst (53), “maar het is de spanning tussen een artiest en zijn omgeving die ik in beeld wil brengen.” Sommigen kennen Van Aalst als de fotograaf en filmer van de Radboud Universiteit, een baan die hij reeds 25 jaar met veel plezier vervult. Toch kan hij hierin zijn artistieke ei niet helemaal kwijt, dus maakt hij in zijn vrije tijd korte films.

Zijn laatste, *The B side of Estel*, wordt deze maand vertoond op GoShort!

Voor *The B side of Estel* trok Van Aalst samen met componist Nico Huijbregts en een gehuurde vleugel naar het gigantische, voormalige gebouw van Royal Haskoning in Nijmegen. Daar improviseerde Huijbregts op de piano, terwijl Van Aalst de ruimte en de muzikant in beeld bracht. De film laat zich het best omschrijven als een beeldexperiment over de relatie tussen een muzikant en zijn omgeving. “Nico en ik voelen allebei de energie van dit gebouw. Ik weet niet precies wat het is, de locatie, de transparantie misschien. Inspiratie is iets vreemds, iets moeilijks om concreet uit te leggen. Met deze film doe ik toch een poging.”

EELD

Zelf noemt hij zulke projecten tegenhangers van het meer *corporate* werk dat hij voor de universiteit doet. Wat niet betekent dat het filmen op de campus een saaie bezigheid is, integendeel. "We zijn nu bezig met een project waarbij we een aantal studenten volgen, vanaf hun introductieweek tot aan hun eerste baan. Inmiddels hebben we iedereen vier keer geïnterviewd. Het belooft uiteindelijk een hartstikke tof product te worden."

Desondanks zal Van Aalst op onze campus niet zo snel een ruimte vinden met dezelfde creatieve energie als het lege Estelgebouw. De universiteits sfeer van gedrevenheid – van docenten, medewerkers en studenten – spreekt hem aan, maar het is toch een ander soort energie. Wie in Nijmegen op zoek is naar

inspirerende ruimtes, zou volgens Van Aalst eens naar De Vasim moeten gaan. "En kijk dan niet alleen rond in de grote hallen, maar ga vooral naar de stoffige ruimtes boven in het complex. Daar vind je bijvoorbeeld een gigantische betonnen luchtkoker met een fantastische galm en echo."

Voer voor het volgende project, misschien? "Ik heb er inderdaad laatst al opnames gemaakt met een free-jazzband. Heel anders dan met een pianist, natuurlijk, maar het principe is hetzelfde: zij hebben geïmproviseerd, ik heb gefilmd. Het lijkt misschien bijna of ik een obsessie heb met die 'inspirerende omgevingen'. En ja, dat zou best eens kunnen kloppen. In ieder geval weet ik al waar mijn films de komende jaren over zullen gaan." *

HOREN

DAVE COENEN (21) IS MASTERSTUDENT MEDIA EN BEÏNVLOEDING, RECENSENT BIJ OOR EN STUKAFESTPROGRAMMEUR.

LEON BRIDGES

14 april, Doornroosje

Bridges is een schoolvoorbeeld van de *viral*: van restaurantmedewerker tot internationale soulster met een debuutplaat die Motown-liefhebbers zal bekoren. 19.00 uur. 20 euro.

NONKEEN

21 april, Doornroosje

De populaire componist Nils Frahm bracht voor een nieuw project zijn jeugdvrienden opnieuw bijeen. Gemene deler is hun obsessie voor geluidsrecorders. 19.30 uur. 22,50 euro.

ORANJEPOP

27 april, Hunnerpark

Van intieme luistersessies in een tipi tot Janne Schra: Oranjepop is de ideale invulling van Koningsdag. 5 euro.

UITGAAN

MIRTE VAN ROOIJEN (23) IS MASTERSTUDENT CREATIVE INDUSTRIES EN PROGRAMMEUR BIJ CAMELOT LIVE.

THEATRAAL AM WAAL

17 april, Benedenstad

Op dit theater- en dansfestival bewonder je nationaal talent op unieke locaties als schepen, kelders of een kapel. 10 euro.

ORANJEPOP AFTER-PARTY

27 april, Merleyn

Na Oranjepop gaat het 49e verjaardagsfeestje van Willy gewoon door in Merleyn, met een toffe Indie Disco. 23.45 uur. Entree gratis.

LIEDJESFESTIVAL

16 april, de Zeester

Het Liedjescollectief brengt de echte (singer-songwriter-) liedjes terug tijdens een avond in het scheepsruim met verschillende lokale en nationale acts, waarna een dj het festival afsluit. 20.00 uur. 5 euro.

LEZEN

JORDI LAMMERS (19) IS STUDENT NEDERLANDS EN CAMPUSDICHTER VAN DE RADBOUD UNIVERSITEIT.

DIJKSHOORN

8 april, Brebl

DWDD-huisdichter Nico Dijkshoorn bespreekt zijn favoriete boeken en mooiste leeservaringen. Daarnaast zal de schrijver, columnist en muzikant je meenemen in de verhalen die hij zelf bedacht. 20.00-01.00 uur. 12,50 euro.

HOUELLEBECQ

10 mei, Mariënborgbieb

Michel Houellebecq, dat is toch die misantropische schrijver? Biograaf en vertaler Martin de Haan zet in een interview met Marc Smeets uiteen hoe hij naar het werk van de Franse auteur kijkt. 20.00-22.00 uur. Studenten 7,50 euro.

ONBEDERF'LIJKE RED SHOE

30 april, St. Annamolen

Red Shoe Sessions en Onbederf'lijk Vers slaan de handen ineen en combineren poëzie met muziek. Geniet in de St. Annamolen (!) van Sophie Veline, Luuk Wojcik en Arnoud Rigter. 20.00 uur. 10 euro.

OPI
NIE

**ZELF EEN OPINIE
INSTUREN KAN OOK**
MAIL 'M NAAR
REDACTIE@VOX.RU.NL
DE REDACTIE HEEFT HET RECHT
DE BRIEF IN TE KORTEN

Moeten opleidingen gekeurd worden op hun nut?

Alle opleidingen moeten hun nut en noodzaak kunnen aantonen, vinden de studenten van het Interstedelijk Studenten Overleg (ISO). Hun idee wordt overgenomen door minister Bussemaker. Er komt een nieuwe toets, ook voor bestaande opleidingen. Studentenvakbond AKKU is niet te spreken over het plan.

Linde de Nie: 'Met meer vertrouwen aan de studie'

Het gesprek over 'nut en noodzaak' van opleidingen in het hoger onderwijs komt voort uit alarmerende geluiden van studenten. Veel studenten beginnen aan grootschalige studies met beperkte informatie over hun arbeidskansen. Veel jonge hoogopgeleiden komen niet aan een baan. Daarnaast geeft meer dan de helft van de hbo-studenten aan ontevreden te zijn over de voorbereiding op de arbeidsmarkt binnen de opleiding. Om iedere student een eerlijkere kans te geven aan de slag te kunnen, is het nodig om ook bestaande opleidingen te toetsen op hun aansluiting met de wereld ná het onderwijs.

Omdat het hoger onderwijs natuurlijk niet alleen gericht is op het vinden van een baan, wordt ook gekeken naar het maatschappelijk belang van een opleiding. Daar hebben wij vanuit het ISO voor gepleit in ons voorstel aan de Tweede Kamer. Want juist

studies zoals kleine talen en filosofie zijn van enorme waarde voor onze maatschappij. Het is dus niet zo dat bepaalde opleidingen zo maar geschrapt worden. Wanneer studenten structureel opgeleid worden tot werkloosheid moet er echter wel gekeken worden naar oplossingen. Er zijn opleidingen die willens en wetens te veel studenten aannemen, en deze te mooie toekomstperspectieven voorspiegelen. Opleidingen worden nu niet aan hun belofte gehouden. Het plan voor de nieuwe toets brengt daar verandering in. Het is niet het meest populaire voorstel, maar wel broodnodig, puur geredeneerd vanuit het belang van studenten. Bovendien zorgt het voor een prikkel die opleidingen dwingt bewust en kritisch te kijken naar hoe zij studenten voorbereiden op een leven na de studie. Met name in het hbo is dat van belang. Maar ook academische bacheloropleidingen moeten zichzelf de vraag stellen: waartoe leiden wij op?

Dat betekent niet dat studies direct gesloten worden, maar dat opleidingen zelf aan zet zijn om deze vraag te beantwoorden, in overleg met hun studenten, docenten en alumni. Er is behoefte aan een systeem dat inzichtelijk maakt welke opleidingen daarin kunnen verbeteren, met duidelijke sancties voor studies die geen orde op zaken stellen. Dit betekent dat je als student beter voorgelicht wordt bij een studiekeuze en je met meer vertrouwen een studie begint en afrondt.

Linde de Nie is voorzitter van het Interstedelijk Studenten Overleg.

Illustratie: Emdé

JORDI LAMMERS IS DIT COLLEGEJAAR CAMPUSDICHTER. IEDERE MAAND SCHRIJFT HIJ EEN GEDICHT VOOR VOX.

HET GEDICHT

Lisa Busink: 'Nut-toets is niet nuttig'

Toen ik het bericht hoorde dat minister Bussemaker het plan voor de 'nut-toets' overnam, hoopte ik dat het een vervroegde 1 aprilgrap was. Maar helaas, dit was hartstikke serieus. Deze toets geldt ook voor bestaande opleidingen. Dat roept een paar vragen bij me op: waarom en hoe? Hoofdzakelijk geldt dat het universitaire onderwijs niet alleen gericht is op de arbeidsmarkt. Universitair onderwijs is méér dan dat. Het gaat om wetenschap, het gaat om vorming. Dit is niet uit te drukken met een 'nut-toets'. Daarnaast beperkt het studenten verder in hun eigen verantwoordelijkheid en keuzevrijheid. Het is uiteraard essentieel dat de voorlichting over baankansen transparant en eerlijk is. Maar de uiteindelijke keuze voor een opleiding hoort bij de student te liggen en niet bij de overheid. Het verbaast me dan ook dat juist studentenorganisatie ISO met een plan komt om de keuzevrijheid en verantwoordelijkheid van studenten nog verder te beperken. Er zijn zo veel externe factoren die de baankansen van een student bepalen. Twee afgestudeerden van dezelfde opleiding kunnen

erg verschillen, bijvoorbeeld doordat de ene veel meer extra-curriculaire activiteiten heeft gedaan. Ook dit is niet te vatten in een 'nut-toets'.

Daarnaast is het ook erg lastig te voorspellen wat de baankansen zijn. Toen ik vijf jaar geleden startte als student Geografie, planologie en milieu, zag de wereld er op geografisch gebied heel anders uit. De ontwikkelingen die volgden, en de daarmee veranderende baankansen, waren niet voorspeld. Dit geldt niet alleen voor mijn studie, maar voor de meeste universitaire opleidingen. Volgens het plan zouden grote opleidingen als rechten of economie wel op 'nut' getoetst moeten worden. Echter sluit het kleinere opleidingen als filosofie uit. Waar wordt de grens getrokken? Het is nog erg vaag wat de toegevoegde waarde van de toets is. Ik ben ervan overtuigd dat hij alleen maar voor extra bureaucratische rompslomp zorgt. Daarnaast past invoering van de toets niet bij het academische karakter van een universiteit.

Lisa Busink is voorzitter van de Nijmeegse studentenvakbond AKKU.

wikkel me niet

op het puntje van mijn tong ligt mijn lichaam
een ei met de belofte ooit te breken
in de handen van een vreemde

achter mijn tanden kleedt een man zich als een tiener
nipt een jongen aan de fles van zijn vader

ze vallen samen uit mijn mond

in een geluidsdichte kamer schreeuw ik de longen uit mijn pen
op straat verstop ik me het liefst tussen de regels, alleen hier
ben ik naakt genoeg om gevonden te worden

op het puntje van mijn tong ligt mijn lichaam
lees me en trek mijn gymbroek naar beneden
laat me in mijn nakie aan de rekstok hangen

lach me toe
lach me na
lach me desnoods uit

maar wikkel me niet in een deken

COLOFON

Vox is het maandelijks onafhankelijk magazine van de Radboud Universiteit.

Redactie-adres: Thomas van Aquinostraat 4.00.6B, Postbus 9104, 6500 HE Nijmegen,
Tel: 024-3612112 Fax: 024-3612874
redactie@vox.ru.nl
www.voxweb.nl / @voxnieuws

Redactie: Paul van den Broek, Tim van Ham, Annemarie Haverkamp (hoofd-redacteur), Mathijs Noij, Martine Zuidweg
Eindredactie: Lydia van Aert

Columnisten: Maarten van Gestel, PH-neutraal

Aan dit nummer werkten mee:

Dave Coenen, Maarten van Gestel, Kelly Janssen, Jordi Lammers, Timo Nijssen, Linda van der Pol, Mirte van Rooijen, Gijs Swennen

Fotografie: Dick van Aalst, Bert Beelen, Marjolein van Diejen, Nick van Dijk, Duncan de Fey, Erik van 't Hullenaar en Gerard Verschooten

Illustraties: Emdé, Roel Venderbosch, JeRoen Murré

Vormgeving en opmaak:

gloedcommunicatie, Nijmegen

Advertenties: Bureau van Vliet

Tel: 023-5714745
zandvoort@bureauvanvliet.com
advertentie@vox.ru.nl

Abonnementen: Personeelsleden, studenten: €25,- o.v.v. student- of personeelsnummer. Overigen: €35,- over te maken op ING-Bank NL24INGB0001363505 t.n.v. Stg. KU Radboud Universiteit, Postbus 9102, 6500 HC Nijmegen

Adreswijzigingen:

Abonnementenadministratie Vox
Postbus 9102, 6500 HC Nijmegen
Tel: 024-3615804

Druk: MediaCenter Rotterdam

Vox Campus

Mededelingen of berichten voor Vox Campus kunt u sturen naar: voxcampus@vox.ru.nl

De volgende Vox verschijnt op 10 mei 2016.

AGENDA

MEDEDELINGEN OF BERICHTEN
VOOR **VOX CAMPUS** KUNT U
STUREN NAAR: **VOXCAMPUS@**
VOX.RU.NL DE VOLGENDE VOX
VERSCHIJNT OP 10 MEI 2016.

SCHRIJF
WEDSTRIJD

Win een reis naar CERN in Genève!

In mei staat de Nijmeegse campus in het teken van toeval. Daarom organiseren Vox en de Week van het Toeval een schrijfwedstrijd. Schrijf een kort verhaal of een gedicht over toeval en win een reis voor twee personen naar het wereldberoemde deeltjesfysica-instituut CERN bij Genève. Het winnende verhaal verschijnt bovendien op voxweb.nl.

De voorwaarden:

- Je mag meedoen als student, medewerker of alumnus van de Radboud Universiteit
- Je schrijft in het Engels of Nederlands over toeval
- Je verhaal of gedicht telt maximaal 1000 woorden
- Je hebt tot 1 mei de tijd om je werk op te sturen naar redactie@vox.ru.nl

Foto: Drew Coffman, Creative Commons

ALGEMEEN

www.ru.nl/studentenkerk

10 APRIL, 14.00 uur: Installatieviering Jos Geelen c.r.l.

12 APRIL 2016, 20.00 uur: Hoe overleef ik mijn volwassenheid?

PERSONEEL

www.ru.nl/pv

14 APRIL, 18.00 uur: Radboud Reppen en Roeren presenteert: Jaap Goedegebuure en Arie Storm over Frans Kellendonk.

Locatie: Villa Oud-Heyendaal

21 APRIL, 17.30 uur: PV Culinaire: De lente hangt in de lucht!

Locatie: De Smeltkroes, Honigcomplex.

28 APRIL, 20.00 uur: Concert Rob de Nijs: Vijftig jaar hits.

Locatie: Cardo, Nijmeegsebaan 9, Groesbeek.

12 MEI, 20.00 uur: Concert Cesar Zuidervijk: Drummoires.

Locatie: Cardo, Nijmeegsebaan 9, Groesbeek.

CULTUUR

www.ru.nl/cultuuroopdecampus

13 april, 19.30 uur: filmvertoning Straight Outta Compton.

Locatie: Collegezalencentrum, zaal 3.

14 APRIL, 20.00 uur: theatervoorstelling De Blonde Jongens en Tim.

Locatie: De Rode Laars.

19 APRIL, 19.30 uur: Groene Week 2016: filmvertoning Kauwboy.

Locatie: tuin Studentenkerk.

20 APRIL, 20.30 uur: Groene Week 2016: psychedelische rock van The World of Dust.

Locatie: tuin Studentenkerk.

21 APRIL, 20.15 uur: Groene Week 2016: muziek van singer-songwriter-duo Lieve Bertha: Ongekust.

Locatie: tuin Studentenkerk.

25 APRIL, 19.00 uur: expositie Extravaganza: kunst op de Radboud.

Locatie: Skylounge, Erasmusgebouw.

26 APRIL, 20.30 uur: muziek van singer-songwriter Démira.

Locatie: CultuurCafé.

Radboud Reflects

www.ru.nl/radboudreflects

7 APRIL, 18.00 uur: De Grens: Filosofisch Festival in de Maand van de Filosofie. Diverse filosofische sprekers. Locatie: De Waagh.

10 APRIL, 15.00 uur: Let's talk about animals. Lezing door filosoof Eva Meijer. Locatie: LUX.

12 APRIL, 19.30 uur: Tolkien-Religion. Fact or Fiction? Lezing door religiesocioloog Markus Davidsen. Locatie: Collegezalencentrum.

14 APRIL, 12.45 uur: Genderongelijkheid voorbij? Meer diversiteit aan de Radboud Universiteit. Debat met

lunch. Locatie: Hal Erasmusgebouw.

20 APRIL, 19.30 uur: Leren van de geschiedenis: hoe doe je dat?

Filosofieworkshop door filosoof Paul Bakker. Locatie: De Lindenberg.

12 MEI, 19.30 uur: Time and eternity after the Death of God. Lezing door

theoloog George Pattison. Locatie: Global Lounge, Thomas van Aquinostraat 1.

Foto: YouTube

Kattenfilmpjes: je kunt er niet omheen in het digitale tijdperk.

Op 10 april praat filosoof Eva Meijer over onze obsessie met dieren.

ADVERTENTIE

Autoverhuur Nijmegen

Autoverhuur Nijmegen
Nieuwe Dukenburgseweg 13, 6534 AD, Nijmegen
Postbus 1130, 6501 BC Nijmegen
Tel. 024-3817161

PUNT!

USR

De Radboud maakt zich klaar voor de toekomst!

De Universitaire Studentenraad is de laatste tijd actief geweest met veel activiteiten, zoals de Campusnacht en de Dag van het studentbestuur. Onze primaire taak, de medezeggenschap, zijn wij daarbij niet uit het oog verloren. Op maandag 11 april zitten we weer met de ondernemingsraden en het college van bestuur in de inmiddels vertrouwde senaatszaal om te spreken over onder andere de duurzaamheidsagenda, de openingstijden van de UB en de verbouwing van het Berchmanium. Uit deze stukken blijkt dat de Radboud Universiteit zich aan het voorbereiden is voor de toekomst.

Dat het voormalige Jezuïetenklooster is aangekocht en een toekomst heeft als academiegebouw, is geen nieuws. De visie op het gebouw is daarbij wel aangepast ten opzichte van de eerder gepresenteerde plannen. Het wordt allemaal een beetje mooier en toegankelijker en het wordt geplaatst in een pragmatische planning. Het nieuwe plan sluit aan op het eerder afgegeven advies van de OR en USR. We vinden het jammer dat we komende september nog niet staan te borrelen in de nieuwe receptiezaal, maar daartegenover staat dat we liever wat langer wachten voor een beter resultaat.

De UB zal in de toekomst langer open blijven. Zo kunnen we doordeweeks tussen 8.30 en 23.00 uur terecht en op zaterdag van 9.00 tot 20.00 uur. Daarnaast zal de bibliotheek tijdens tentamenperiodes open blijven tot middernacht, zodat iedere student zich op de campus optimaal kan voorbereiden op zijn of haar tentamen!

En of je nu wilt borrelen of een tentamen wilt leren, al deze activiteiten kunnen onder een paraplu van duurzaamheid worden geplaatst. Het college van bestuur heeft zijn visie over duurzaamheid verwerkt in de duurzaamheidsagenda. Hieruit moet blijken hoe wij als universiteit, medewerker en student kunnen bijdragen aan een duurzame samenleving. De ontwikkelingen betreffende duurzaamheid zijn echter zeer snel gegaan en het blijkt dat het nog niet mogelijk is geweest om geheel bij te blijven. De categorie van energiebesparing en verminderde CO₂-uitstoot wordt breed uitgemeten, maar een heldere visie op een sociaal-economisch duurzaamheidsbeleid blijkt te ontbreken. Zit jij vandaag weer lekker in de UB te studeren, pak het nieuwe extra uurtje even mee en denk na over hoe de Radboud kan bijdragen aan een efficiënt en duurzaam systeem. Wij, de OR, USR en CvB staan open voor initiatieven vanuit alle lagen van de universitaire gemeenschap.

OR

Medezeggenschap spant procedure aan tegen college over richtlijn BSA

Op 29 februari heeft de Universitaire Gezamenlijke Vergadering vrijwel unaniem besloten om een geschilprocedure aan te spannen tegen het college van bestuur over de richtlijn ter verhoging van de BSA-norm. Dit is de eerste keer dat er bij het Stichtingsbestuur een geschil wordt neergelegd tussen de medezeggenschap en het college.

Over het algemeen verloopt het overleg van het college van bestuur met de Universitaire Studentenraad en met de Ondernemingsraad goed. Maar op dit punt bestaat er verschil van inzicht, vooral over de procedure die gevolgd is bij de totstandkoming van de richtlijn.

De wet op het Hoger Onderwijs en Wetenschappelijk Onderzoek (WHW) en de Structuurregeling van de Radboud Universiteit bepalen dat het college van bestuur besluit voor welke opleiding er een BSA komt en dat decanen per faculteit de hoogte van de BSA-norm vaststellen. De BSA-norm kan dus verschillen per faculteit. Daarnaast heeft de Facultaire Gezamenlijke Vergadering instemmingsrecht op de BSA-norm, die deel uitmaakt van de facultaire Onderwijs- en Examenregeling (OER). Zonder toestemming van de medezeggenschap komt er dus geen BSA tot stand, en ook voor de aanpassing van de BSA-regeling is instemming vereist.

Bij de Radboud Universiteit hanteren alle faculteiten een bindend studieadvies en moeten jaarlijks ongeveer vijfhonderd studenten hun opleiding beëindigen omdat ze in hun eerste studiejaar de BSA-norm niet hebben gehaald. In 2015 heeft het college van decanen het college van bestuur verzocht om een richtlijn voor een universiteitsbrede verhoging van de BSA-norm. Het college heeft aan dit verzoek gehoor gegeven. Studenten moeten vanaf 1 september 2016 minimaal tussen 42 en 45 studiepunten behalen. De exacte grens wordt per faculteit bepaald.

De Universitaire Gezamenlijke Vergadering heeft er moeite mee dat het college van bestuur vooraf geen advies heeft gevraagd over de voorgenomen richtlijn. De verhoging van de BSA-norm is voor studenten een maatregel met veel impact.

Het college nam bovendien het standpunt in dat de facultaire medezeggenschap verplicht is mee te werken aan de verhoging van de BSA-norm. De richtlijn zou het systeem van medezeggenschap op dit punt feitelijk 'uitschakelen'. Dit vormt de kern van het geschil. De wet geeft het college van bestuur weliswaar de bevoegdheid om richtlijnen uit te vaardigen aan decanen, maar bepaalt niet dat het instemmingsrecht van de FGV dan vervalt. De Universitaire Gezamenlijke Vergadering betwijfelt of die conclusie juist is. Facultaire medezeggenschap is niet bedoeld als facultatieve medezeggenschap. Kortom, een belangrijk punt om nauwlettend in de gaten te houden.

Langer studeren in de UB

The Scottish Eilidh (23) came to the Netherlands in February 2013 and remembers her first few weeks in Nijmegen vividly.

"It had been freezing for weeks. I saw everyone biking around in the snow – and so did I. From Vossenveld to the university and back every day. It was crazy!" In the years that followed, Eilidh obtained a Bachelor's degree in

Law from her home university in Glasgow and she spent a year working as an English teacher in South Korea. She returned to Radboud University a few weeks ago.

This time around, things are a little different. "I'm working on my Master's in Human Rights and Migration Law. The workload is heavier and I have a job at the international office. I went to the

introduction week for international students and I just felt super old. I remember thinking: when can I go home and have a cup of tea?" In that regard, it's a good thing that Eilidh changed her preconceptions about the Dutch. "Like smoking weed," she says. "It's really the foreigners who do it, you know. I think it's more exciting if you come from a society where you can't do it, than one where you can. Dutch people just think: whatever."

One thing still amazes her. "The Dutch seem to eat a lot of junk food. Chips, kaassoufflé's. Yet, they somehow manage to stay slim. I don't get it!" She has a theory though: "They exercise for fun. They play hockey, go to the gym with friends. The Scots prefer to watch sports in the pub with a few beers."

Tekst: Linda van der Pol
Illustratie: JeRoen Murré